

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Інститут управління, психології та безпеки

Кафедра практичної психології

**ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ЗАДОВОЛЕНOSTІ ЖИТТЯМ
ОСОБИСТОСТІ НА ЕТАПІ АДАПТАНТА В ПРОФЕСІЙНОМУ
СТАНОВЛЕННІ**

кваліфікаційна робота

здобувача вищої освіти
освітнього ступеня «бакалавр»

Юлії ЛЕСЬКІВ

4 курсу денної форми навчання
спеціальність 053 «Психологія»
ОПП «Психологія»

Науковий керівник

кандидат психологічних наук, доцент

Олександр КУЦІЙ

Рецензент

доктор психологічних наук, доцент

Галина КАТОЛИК

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

«24» травня 2022 р., протокол №15

завідувач кафедри практичної психології

кандидат психологічних наук

_____ **Галина ОДИНЦОВА**

Львів
2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАДОВОЛЕНOSTІ ЖИТТЯМ ОСОБИСТОСТІ НА ЕТАПІ АДАПТАНТА В ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ	6
1.1. Поняття задоволеності у науковій літературі та його складові.....	6
1.2. Особливості переживання задоволеності життям особистості на етапі адаптанта.....	18
РОЗДІЛ II. ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ЗАДОВОЛЕНOSTІ ЖИТТЯМ У СТУДЕНТІВ	19
2.1. Методи та вибірка дослідження.....	19
2.2. Результати дослідження та їх інтерпретація.....	25
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43
ДОДАТКИ	46

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний розвиток західного типу цивілізації все більше орієнтується на те, щоб мати можливість кожному індивіду отримувати задоволення за різними аспектами життя, що все більше й більше набуває статусу однієї з провідних умов повноцінного функціонування особистості в соціальному середовищі. Так, на даний час виникають запити, що межують зі зростаннями стресів, ускладненнями за конструюванням особистого життя, можливості вибору за життєвими орієнтирами, а ще за труднощами самоактуалізації та адаптації.

Достатньо правильне розуміння та усвідомлення складових задоволення й благополуччя може бути однією з передумов в досягненні морального задоволення не лише від життя в цілому, а й від конкретної професійної діяльності, якій особистість присвячує значну частину свого життя. Особливо це є важливим для спеціалістів, які зайняті в дуже особливій та специфічній сфері надання послуг в суспільстві, а саме психологічної допомоги. Для того, щоб психолог був спроможним надати якісну та кваліфіковану допомогу клієнтові, допомагати йому ставати достатньо щасливим, він має сам бути психологічно готовим до цієї професійної діяльності, бути психологічно благополучним та достатньо задоволеним власним життям. Така база у значній мірі може почати формуватися ще на етапі адаптанта в професійному становленні, яким є процес професійного цілеспрямованого навчання. Тому, важливим напрямком дослідження є визначення особливостей переживання задоволеності студентами їх життям, що припадає на досить унікальний юнацький вік, оскільки в цей час відбувається майже остаточне закріплення рис характеру, індивідуальної свідомості та самосвідомості, особистісних прагнень та планів на майбутнє у зв'язку з професійними амбіціями. В цей період для студентів є важливою приналежність до соціально-професійної групи (спільноти), прихильність і увага оточення, ма повагу і любов, приймати на себе адекватну відповідальність за

сім'ю і професійну групу, отримувати знання. Тобто, перебуваючи у стінах закладу вищої освіти ще вчорашнього школяра має відбутися формування особистості, яка повинна вирізнятися такими достатньо сформованими якостями як самостійність, відповідальність, мотивованість, яка здатна вправно впорядковувати свій навчальний і вільний час, чітко усвідомлювати, що буде важливим в майбутньому від навчання у даному ЗВО, бачити кінцевий результат і подальше життя в обраній професії. Звісно, що зазначене є дуже важливим для того, щоб закласти основу професійного становлення майбутнього психолога.

Об'єкт дослідження – задоволеність життям особистості.

Предмет дослідження – психологічні аспекти задоволення життям особистості, що перебуває на етапі адаптанта у її професійному становленні.

Мета дослідження – дослідити психологічні особливості за переживаннями задоволеності життям особистістю при її перебуванні на етапі адаптанта в процесі професійного становлення.

Гіпотеза дослідження: виходимо з припущення про те, що психологічні особливості задоволення життям в особистості студента визначаються особистісними прагненнями, які сприяють формуванню у неї позитивних емоційних станів та розумінням власного суб'єктивного благополуччя.

Завдання дослідження:

- 1) здійснити теоретичний аналіз змісту та особливостей формування задоволення життям в особистості, а також щодо можливих його складових;
- 2) охарактеризувати особливості життя особистості студента та виявів задоволення життям у процесі його професійного становлення;
- 3) провести експеримент з визначення психологічних особливостей задоволення життям особистістю при її перебуванні на етапі адаптанта в процесі професійного становлення;
- 4) статистично встановити психологічні особливості переживання задоволеності життям особистістю, що в процесі професійного становлення перебуває на стадії адаптанта.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань було використано такі вже традиційні *теоретичні* методи як теоретичні аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, що визначили можливість опрацювати наукові публікації, встановити основу в поглядах на феномен задоволення життям в особистості та його особливостей у студентів. Дослідження за особистісними прагненнями, задоволення, суб'єктивним благополуччям та особливостями прояву щастя серед студентів здійснено через застосування таких емпіричних методів як Оксфордський опитувальник щастя (Oxford Happiness Inventory — ОНІ), Шкала задоволеності життям (Satisfaction with Life Scale – SWLS), Шкала суб'єктивного благополуччя та анкета задоволеності життям. Математико-статистична обробка емпіричних результатів здійснено за допомогою SPSS-20. Кількісна обробка емпіричних даних реалізована через використання кореляційного аналізу, а саме за непараметричним критерієм Спірмена.

Практична значущість даної кваліфікаційної роботи полягає в можливості використовувати отриманих результатів в практичній діяльності з аналізу стану професійного становлення на початкових його етапах, професійної діяльності психологів-консультантів і психотерапевтів, які працюють з відповідними запитами, у навчальному процесі в якості методичних рекомендацій викладачам.

Наукова новизна: поглиблено та розширено знання з питання психологічних особливостей переживання особистістю задоволення щодо основних аспектів її життя, а також щодо особливостей його проявів на етапі адаптанта у процесі професійного становлення.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, 2 розділів (теоретичного та емпіричного дослідження, та основних засобів підвищення основних засобів у житті студентів), а також з висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ I. Теоретико-психологічні аспекти задоволеності життям особистості на етапі адаптанта в професійному становленні.

1.1. Поняття задоволеності у науковій літературі та його складові

Здійснивши аналіз трактувань сутності поняття задоволеності було виявлено достатню різноманітність підходів і поглядів щодо його визначення.

Так слоаник психолого-педагогічних понять і термінів тлумачить задоволенність як емоційний стан що утворюється під час концентрації особистих потреб та безпосередньо залежить від їх характеру, глибини і реальних можливостей їх реалізувати. [8].

Певна група науковців, такі як Н.Белова, Є Ільїн, Л.Ліхачов, О. Страхов, Л.Куліков, Г.Хорошев та інші, схильні до пояснення задоволенності як відповідного ставлення [31]. Наприклад, Є. Ільїн розглядає задоволення у вигляді стійкого довгострокового, емоційно-оцінного ставлення індивіда до відтворюваної ним діяльності, що, на його думку, з'являється під час багаторазового задоволення від досконало виконаної роботи, середовища її виконання та отриманих результатів, що зберігається у особистості завдяки уявленням про гарантоване отримання задоволення в подальшій діяльності. [13].

Слід зауважити на необхідності відокремлення філософського розуміння поняття «ставлення» як важливого чинника взаємодії загальних явищ від його розуміння в соціально-психологічному значенні. На думку В.М'ясіщева ставлення – це аспект можливостей психічних процесів що пов'язані з суб'єктивною, вибірковою діяльністю індивіда. Відповідно смаки, потреби, оцінка, схильність переконання і принципи визначають основу його ставлень. [23].

Естонський психолог Т.Кітвел зміст поняття задоволенності порівнював з індикатором ставлення ідивіда до праці [17].

Таклож необхідно відмітити, що деякі науковці, як С. Ожегов О., Лук, М.

Левітов, пояснювали задоволеність станом переживання. Тому пояснення Є. Льбіна задоволеності як стійкого емоційно-оцінного ставлення легко порівнюється з трактуванням переживання у вигляді емоційного стійкого ставлення, запропонованим М. Левітовим і П. Якобсоном. [34]

В свою чергу О. Лук пропонує розглядати переживання у формі відображення реальності, як суб'єктивного ставлення особистості до задоволення власних потреб, до відповідності власним очікуванням, що загалом виступає характеристикою задоволення. [9].

Сукупність усіх особливостей і характеристик в певній мірі визначають феномен задоволеності. Саме тому ми можемо його тлумачити і як переживання.

Погляди представників соціальних та соціально-психологічних напрямків, таких як Т. Кітвель, В. Муруттар, К. Крупнов, Н. Наумова, І. Столяр, пояснюють задоволеність як оцінювальний критерій діяльності її результати та умови. В даному випадку задоволеність трактується як важлива складова особливостей ставлення тому, що оцінка виступає як окремий випадок її прояву.

Тому можна припустити, що оцінка виступає як показник суб'єктивного відношення не стільки до діяльності як цінності, а натомість як до цінності діяльності. В. Муруттар та О. Віхалемм підкреслюють оцінювальну сторону діяльності стверджуючи, що сама задоволеність визначає не просто психічний стан особистості і організму після того як задоволені потреби, а високу оцінку вибраної ситуації» [30].

Деякі науковці, такі як О. Свенцицький, М. Журін, Р. Шакуров, О. Родіна, пояснюють задоволеність як відповідний психічний стан. На сучасному етапі розвитку психології наявна велика кількість підходів і поглядів, щодо визначення психічного стану. Особливо це стосується труднощів із тлумаченням, класифікацією та проведення діагностики. Т. Немчин та В. М'ясищев припускають, що ставлення виявляється його чинником. Інші науковці, такі як В. Юрченко та В. Ганзен, дотримуються

теорії, згідно з якою ставлення – це структурноутворююча особливість компонентів психічного стану.

Велика група дослідників, до яких відносяться В. Чирков, Є. Ільїн, С. Рубінштейн, М. Левітов та інші, визначають психічний стан як сукупність різних переживань. В. Вілюнас та С. Рубінштейн стверджують, що структура емоційних явищ складається з двох головних параметрів: відображення емоційного об'єкту та суб'єктивне відображення стану. Проведені дослідження встановили наявність взаємозв'язку між станом і ставленням, коли змінюється ставлення то змінюється стан. Однак якщо людська психіка цілісна, то психічний стан розглядається як явище в основі якого закладено ставлення до будь-чого і яке утворюється як сукупність переживань.

В. Асєєв, П. Якобсон, О. Ковальов розглядають задоволеність як мотив. [6, 19, 30]. Довгострокова мотиваційна установка суб'єкта на виконання діяльності ґрунтується на основі позитивного ставлення до неї. Саме тому задоволеність, в такому випадку, визначається як один з чинників що впливають на прийняття рішення щодо здійснення діяльності і в першу чергу професійної.

О. Кіссель і В. Ядов припускають входження задоволеності в диспозиційну структуру особистості як елемента. При неодноразовому задоволенні потреб суб'єктом діяльності за відповідних соціальних умов, в його структурі ставлення до реальності закріплюються відповідні утворення та соціальні установки. Якщо відбувається повтор знайомої ситуації праці поведінка суб'єкта буде мотивуватися вже не стільки потребою скільки, так званим, представником у вигляді певної диспозиції. [39].

Загалом задоволеність виступає як стійке, довготривале, позитивне, емоційне ставлення або установка особистості що виникає як реакція на неодноразове пережите задоволення в певному середовищі своєї активності та формулюється у вигляді судження.

У своїх дослідженнях К. Абульханова-Славська підкреслює, що задоволеність як надзвичайно тонкий механізм активності, що виступає

надійним і динамічним засобом її формування, випав із поля наукових досліджень та практики загального життя. [2].

К. Бюлер здійснив спробу щодо створення загальної теорії задоволеності, структурував її за видами. Початковий або первинний вид він визначив як “Endlust” – це задоволення що пов’язане із завершенням праці. Наступний вид зазначається як “Funktionslust” – це функціональне задоволення від безпосередньої роботи. Третій вид він назвав “Vorlust” яке означало задоволення, що пов’язане із передбаченням або початком роботи.[9] Останній вид поєднаний з інтуїтивною діяльністю і функціонально сприяє розвитку навичок, а передчуття, в першу чергу пов’язуються з інтелектуальною активністю особистості.

Наукові підходи К. Бюлера щодо класифікації задоволеності відповідно етапам діяльності лягли в основу подальшого дослідження. Однак він створив певну плутанину поєднуючи задоволення і задоволенність.

Але слід зазначити, що в деяких наукових поглядах тотожність задоволеності і задоволення приймається.

Так, наприклад, К. Платонов тлумачить задоволення як переживання, що формується на підставі вивільнення емоцій після вольових зусиль, а задоволенність, на його думку, пояснюється як психічне явище протилежне потребі як відбиток усунення недоліків. [29].

Отже поняття задоволення і задоволенність не тотожні, між ними присутній лише функціональний зв’язок.

Одночасно використовують визначення задоволеності і задоволення, коли треба пояснити:

- 1) вдоволення потреби і досягнення мети;
- 2) відповідне ставлення до будь-чого, тому що самі поняття містять оцінювальні критерії;
- 3) мотивацію, тому що вони як явища можуть виступати в ролі мотиваторів цього процесу;

4) механізми утворення задоволеності, які деколи можуть підмінятись механізмами формування задоволення.

Подібність підстав і умов вияву відповідних феноменів не повинна прикривати фундаментальні відмінності їхнього змісту та визначення. Таким чином виділяють певні відмінності, щодо їхнього тлумачення:

- перша відмінність визначається різницею характеристик: задоволення виявляється як емоційний акт – переживання, а задоволеність характеризує перспективні події або активність.

- друга відмінність – визначає швидкість утворення відповідного феномена: задоволення з'являється одразу після першого досягнення мети і характеризується вдоволенням, а задоволеність виникає тільки після багаторазового досягнення цілі, коли особистість переконана у найбільшій вірогідності або гарантованості задоволення власних потреб.

- Третя відмінність визначається у терміні дії зазначених феноменів: задоволення або стан задоволення як емоційний прояв має відповідно не довгий період, а задоволеність як відповідне ставлення до будь-чого може зберігатися протягом тривалого часу.

- Четверта відмінність визначається їхньою інтенсивністю та динамікою при багаторазовому досягненні однієї й тієї ж самої цілі: переживання емоції задоволення послаблюються на відміну від задоволення, яке зростає.

- П'ята відмінність визначається тим, що задоволення проявляється в різноманітних явищах, як то біологічному, при відчутті ситості або комфорту, а також соціальному, коли отримуєш задоволення від прослуховування пісні або від творчої діяльності; задоволеність же відноситься тільки до явища соціального, такого яке переживається суто на рівні індивіда.

- Шоста відмінність визначається тим, що задоволення-незадоволення це полімодальні феномени, а задоволеність-незадоволеність проявляються як одномодальні. Це значить, що задоволення переживається у різноманітних емоційних станах: розчаруванні, смутку, радості, досаді тощо; а

задоволеність постійно якісно однакова, як позитивне ставлення не зважаючи на чинники якими вона обумовлена: досягненнями, роботою чи життям загалом. [5].

Таким чином задоволеність це специфічний психологічний феномен який відрізняється від задоволення. Задоволення це відповідний емоційний стан який з'являється під час реалізації мотиву. На відміну від задоволення задоволеність, яка визначається більшою кількістю психологів і соціологів як ставлення до здійснюваної діяльності та образу життя. Вона здійснює довготривалу оцінювальну функцію і є позитивним оцінним відношенням, а незадоволеність відповідно негативним.

Майкл Аргайл запропонував вживати визначення «задоволеності життям» яке пояснював неможливістю визначення оцінювального предмету тим, що саме задовільняє або не задовільняє. Дослідникам важко встановити предмет оцінки який часто вислизає від їхньої уваги. Тренба враховувати, що саме респондент визначає критерієм оцінки або зовнішні умови життя які тільки в певній мірі за його участі можуть змінюватись, або оцінювання власних власних рішень, дій, вчинків, власної успішності.

Відомий американський психолог Е.Л. Торндайк на початку 40-х років створив перелік чинників задоволеності життям і дав їм назву «умови хорошого життя»:

1. Задоволеність фізичними потребами.
2. Задоволеність потребами психічної та фізичної активності.
3. Задоволеність соціальними потребами (дружніми стосунками, належність до організованих груп тощо).
4. Задоволеність особистими успіхами собисті успіхи (рейтинг авторитетності, самоповага).

Слід підкреслити, що задоволеність життям в більшості спирається на оцінки від задоволення потреб, і менш пов'язана з оцінками важливості самих потреб. Однак кількість задоволених потреб за поглядами автора, тільки опосередковано впливають на задоволеність життям.

Оцінка якості життя особистості ґрунтується на індивідуальних та суб'єктивних поняттях які узагальнюють по своїй суті найактуальніші питання її життя. Якщо більшість сфер життя задоволені, то це свідчить про позитивну оцінку якості життя, а не задоволення власним життям свідчить про його негативну оцінку.

Під час задоволення потреб життя людина балансує між власними та суспільними потребами, тим самим підтримуючи відповідну рівновагу між особистими механізмами існування та умовами зовнішнього середовища і особливостями соціально-психологічного оточення. Р. Шаміонов назвав цю внутрішню рівновагу людини суб'єктивним благополуччям. [39].

В більшості задоволення життям розглядається через критерій емоційно-оцінювального ставлення до власного життя. Критеріями оцінювання являються такі як ставлення людини до самої себе, ставлення до соціального оточення, ставлення до певних найбільш вагомих для неї особистостей.

Особливості суб'єктивного емоційного ставлення до власного життя, перш за все, обумовлений інтерперсональними факторами. Такими як ставлення людини до значимих осіб та відповідне ставлення від них до людини, тобто задоволення потреби соціальної надійності та емоційного ставлення до самого себе.

Оцінювальний критерій ставлення до власного життя обумовлений самооцінюванням, задоволення потреби загальної компетенції. Відомий австрійський психолог А. Адлер зауважував, що задоволеність життям походить з соціальної зацікавленості як основи людського життя. Він також допускав, що всі люди існують за рахунок вигадок і уявлень про належне, та їхня поведінка більшою мірою залежить від очікувань в майбутньому на відміну подій минулого.[13].

Представники гуманістичних наук визначали задоволеність життям як задоволення потреби. Вони розкривали зміст поняття потреба, як відповідний стан психіки особистості, що характеризується усвідомленням ним незадоволеності, відчуттям недостатку чогось, відображенням неспівпадіння

між внутрішнім станом та зовнішнім середовищем. Теорія ієрархії потреб А. Маслоу ґрунтується на основі тверджень: по-перше, що поведінка людини спрямована прагненням задовільнити домінуючу потребу в конкретний момент; по-друге, передбачається, що людські потреби ієрархічно структуровані, тобто в залежності від їх важливості для індивіда впорядковуються від менш до більш важливих; по-третє, передбачається, що домінуюча потреба визначає характер активності людини до тих пір поки не буде задоволена. [9].

За наявності двох, або більше, рівнозначних за силою потреб, домінуючою буде виступати потреба що стоїть на нищому рівні. Це значить, що задоволення потреб відбувається у відповідному порядку, тобто для того щоб у людини стали домінуючими потреби найбільш високого рівня необхідно задовільнити на прийнятному ступені потреби нижнього рівня. Такі задоволення потреб високого рівня досягаються за допомогою формування сприятливої атмосфери яка покращує міжособистісну взаємодію людей.

А. Маслоу визначає потребу самоактуалізації, як найвищий ступень розвитку потреб особистості, досягти якого можна лише за умов задоволення потреб нижчих рівнів. Самоактуалізація можливостей пояснюється як усвідомлене прийняття неусвідомленого раніше власного потенціалу та психічної сутності. Акцентуючи увагу на задоволенні життєм в розрізі самоактуалізації індивіда необхідно сконцентруватись на задоволенні потреб соціальної оцінки та визнанні, тому що саме вони стоять попереду потреби самоактуалізації.

Отже, визначення задоволеність життєм, з точки зору психології, трактується в розрізі емоційно-оцінювального відношення до себе та інших, потреб, самоактуалізації, прагнень і досягнень, суб'єктивного благополуччя і щастя. Найбільш оптимальний спосіб вивчення задоволеності життєм людини полягає у дослідженні його в контексті суб'єктивного оцінювання якості здоров'я і життя та соціального самопочуття особистості.

Визначення терміну «задоволеність життєм» доволі широке і багатоспрямоване, та важливим залишається складність визначення

оцінювальних критеріїв та предмету. Термін «благополуччя» здається більш конструктивним з психологічної точки зору. Він має більш чітке визначення та його тлумачення збігається або певною мірою подібне до трактувань в різноманітних наукових галузях та повсякденному використанні.

Психологами було звернуто увагу на феномен благополуччя, як психічного явища, за результатами довготривалих досліджень стресу, криз, психічних травм, в розрізі яких і відбувалось вивчення особистості. Визначення дослідниками гуманістичної психології здорової особистості стало позитивним поштовхом не тільки у дослідженні індивідуального благополуччя але й особистості загалом. Дослідження суб'єктивного благополуччя було започатковано у 1960-і американськими науковцями. Першими працями щодо цього питання були «Структура психологічного благополуччя» за авторством Н. Бредберна а також «Модель людських тревог» американського психолога Х. Кентріла. Свої наукові доробки були опубліковані на основі результатів досліджень Національного центру дослідження соціальної думки (NORC).

Аналіз літературних джерел засвідчує, що питаннями вивчення суб'єктивного благополуччя відбувалось в більшій мірі зарубіжними дослідниками. На відміну від них сучасна вітчизняна психологія звернула увагу на це питання відносно недавно. В першу чергу відбувались теоретичні вивчення емоційних ставлень до власного життя, що, на їх думку, було одним із домінуючих складових суб'єктивного благополуччя. До науковців які сьогодні досліджують цю проблему в Україні можна віднести В. Духневича, О. Знанецьку, Е. Кологривову, С. Карсканову, Ю. Олександрова та ін. [37]

Провівши дослідження етноспецифіки поняття благополуччя на основі російської, британської та американської лінгвокультурах та етимологічного аналізу О.В. Зілова зробила висновок, що само слово було походить із старослов'янської мови як своєрідне утворення калькування грецького слова «euchia», яке трактують як «eu» – добро, благо та «uchia» – доля. Науковиця аргументовано обґрунтувала, що це поняття за своїм значенням досить широке

та тлумачиться як благо, здоров'я, успішний результат, комфортний стан життя, матеріальна забезпеченність, щастя. [11].

Відповідно лексичним поясненням С.І. Ожегова і Н.Ю.Шведової благополуччя визначається як «спокій і щастя, без будь-яких порушень, життя, досягнення бажаної мети, протікання справ». [25].

Благополуччя характеризується або як стан особистості або як об'єктивна ситуація якщо вона узагальнює все те що позитивно забарвлює її життя, тобто своїх рідних, самого себе, отримання благ. Отримання благ розглядається в контексті широкого кола різноманітних ситуацій і обставин таких як матеріальні накопичення, позитивна взаємодія з оточенням, наявність здоров'я.

Ед Дінер, Мартін Селігман та Гордон Олпорт як зарубіжні прихильники «позитивної психології» виокремлювали наступні детермінанти благополуччя: присутність внутрішньої мотивації та відповідного соціального середовища, прагнення служити високим цінностям і смислам, досягнення задоволення, в першу чергу базових потреб. [21]

Загалом благополуччя особистості має певні складові:

- соціальне благополуччя, коли людина задоволена власним статусом, міжособистісними комунікаціями з оточенням;
- духовне благополуччя, коли людина відчуває свою причетність до належної культури та духовності;
- матеріальне або фінансове благополуччя, коли людина задоволена матеріальними справами власного життя такими як наявність житла, якість харчування, достатній відпочинок;
- психологічне благополуччя, коли людина позитивно оцінює себе та власне життя, відчуває свою цілісність, внутрішню рівновагу та гармонію;
- сімейне благополуччя, коли в сім'ї панує злагода, любов, взаємоповага взаємопорозуміння між всіма родичами;
- професійне благополуччя, коли людина захоплюється та з любов'ю ставиться до роботи яку виконує кожного дня;

- суспільне благополуччя, коли людина відчуває причетність до життя загального оточення та отримує задоволення від середовища існування;

- фізичне або тілесне благополуччя, коли людина відчуває стан хорошого фізичного самопочуття, тілесного комфорту та стабільного здоров'я.

Перелічені складові усі між собою взаємопов'язані та здійснюють вплив одна на одну.

Р.М.Шаміонов наголошує, що під суб'єктивним благополуччям слід розуміти поняття яке визначає ставлення до власної особистості його життя та процесів що відіграють важливу роль для неї, з точки зору усвідомлених нормативних закріплень щодо зовнішнього і внутрішнього середовища та обумовлюються наявністю відчуття задоволеності.[36]

Слід наголосити, що психологічний зміст поняття благополуччя особистості багатогранний та багатоаспектний. Суб'єктивне благополуччя виступає як важлива характеристика людини.

Так Б.А. Класовий наголошує на залежності суб'єктивного благополуччя від ступеня усвідомлення соціальної культури та станів духовно-морального, психічного, інтелектуального та індивідуального здоров'я.

Щоб отримати більш повний обсяг змісту суб'єктивного благополуччя необхідно розглянути погляди К.Ріффа в яких він намагається оригінально інтерпретувати та визначити сутність благополуччя з індивідуального ракурса. Відповідно до його теорії до структури благополуччя входять шість складових які описуються з використанням біполярних шкал: 1. самоприйняття; 2. позитивні відносини з іншими; 3. особистісний ріст; 4. контроль навколишнього середовища; 5. життєві цілі; 6. автономія. Але слід зазначити, що теорія К.Ріффа обмежується характеристикою умов переживання, результатів, показників і складових благополуччя не розкриваючи зміст самого явища. юю Модель К. Ріффа стосується, насамперед, результатів і умов переживання благополуччя, його показників і складових, ніж змісту самого феномена [28].

У об'єктивного благополуччя можна виділити три складових компонента:

- задоволення життям;
- негативні емоції;
- позитивні емоції.

Перелічені компоненти визначають оцінку людиною власного життя на основі когнитивних та емоційних обґрунтувань і загалом прописуються в наступній формулі:

Сума афекту і задоволеності життям дорівнює суб'єктивному благополуччю. Де задоволеність життям виступає як оцінка людиною власного ситуативного існування, а афект виявляється емоційною стороною, особливість якої визначається тим, що негативні або позитивні стани і емоції утворюються на основі повсякденного досвіду. [37].

Якщо відбувається збільшення позитивних емоцій у людини, проявляється зменшення негативних емоцій та збільшується задоволеність особистим життям яке не може вважатися чистою емоційною оцінкою, а виступає складовою когнитивного міркування, то стає більшим і суб'єктивне благополуччя. На сьогоднішній день дана структура визначається загальноприйнятною в наукових колах та деколи може розширюватись або відозмінюватись.

Велику увагу у вивченні суб'єктивного благополуччя людини надається встановленню відповідності певних домінуючих потреб до індивідуального потенціалу який би міг їх задовільнити. Отже, за наявності високих потреб, але за низьким рівнем оцінювального потенціалу щодо задоволення потреб, настає стан суб'єктивного неблагополуччя.

Ступені суб'єктивного благополуччя мають впливати на задоволення потреб різних рівнів:

- 1) біологічних потреб;
- 2) соціальних потреб, які характеризуються прагненням приналежності до будь-яких соціальних груп або спільностей та бажанням посідати в ній значуще

місце, відчувати прихильність та увагу оточення, намагання бути авторитетним і поважним;

3) ідеальних потреб що виявляються у прагненні пізнати навколишній світ і власне місце у ньому, пізнати сенс і призначення власного існування у світі.

Ця структура взаємопов'язана з теорією А.Маслоу яка стверджує, що ступінь особистої самоактуалізації подібний до ієрархічної структури сфери потреб. На нижньому рівні розташовуються біологічні потреби, після них, психофізичні та соціальні. Найвища сходинка належить так званим мета-потребам. Теорія А.Маслоу зазначає специфічну особливість, що без задоволення нижчої, попередньої потреби не може бути обов'язкового переходу від одної потреби до іншої.

Формування когнитивного компоненту благополуччя у суб'єкта здійснюється за рахунок сприйняття суперечливого ставлення до картини світу, а емоційного компонента благополуччя як успішного або неуспішного функціонування всієї людини.

Провівши аналіз літературних даних Е. Дінер виокремив відповідні ознаки суб'єктивного благополуччя:

1. Суб'єктивність характеризується тим що власне, особисте благополуччя наявне відповідно особистому досвіду.

2. Позитивне оцінювання суб'єктивного благополуччя характеризується найменш обумовленою відсутністю негативних чинників які необхідні для більшої кількості пояснень психічного здоров'я особистості. Потрібна присутність відповідних якісних результатів.

3. Глобальне вимірювання, як правило, об'єднує загальне оцінювання усіх особливостей життя людини за період загалом кількох тижнів або десятків років.

Науковці виокремлюють декілька варіантів суб'єктивного благополуччя: соціальне, фізичне та соціальне, відносно до нерозривної єдності трьох «Я»: фізичного, соціального та духовного «Я». [16].

Основні чинники впливу щодо суб'єктивного благополуччя:

1. Дохід або рівень матеріального забезпечення. Під час експериментальних досліджень виявлено, що рівень доходів і рівень суб'єктивного благополуччя мають пряму кореляцію, але її абсолютне визначення не достатньо велике. Пояснюючи цю особливість науковці акцентують увагу на тому що безпосередній вплив матеріального прибутку має не основний а другорядний характер, як покращення здоров'я або вдосконалення умо життя. Вивчення питань цієї сфери дали можливість встановити ряд взаємозв'язків впливів доходів на ступень суб'єктивного благополуччя:

а) за відносно низького рівня добробуту;

б) взаємозалежні чинники як влада і статус мають у суспльстві відповідні стосунки але не зростають прямо пропорціонально підвищенню доходів;

в) може нести прямий характер, однак залежне від соціального порівняння;

г) він не стільки має пряму вигоду скільки також і складнощі що зменшують загалом позитивний вплив прибутку на суб'єктивне благополуччя разом із підвищенням відповідальності і стресів.

2. Зайнятість. В результатах багатьох досліджень встановлено, що у безробітних виявляється найнижчий рівень задоволення, при тому відсутні дані про менш щасливих домогосподарок на відміну від працюючих жінок.

3. Освіта. Дослідження дають можливість стверджувати про наявність освіти як джерела підвищення доходу яке в свою чергу здійснює підсилення позитивного впливу на людину, однак ступень освіти підвищує і рівень потреб що може негативно відбиватися на сприйнятті суб'єктивного благополуччя.

4. Релігія. В зв'язку з тим що релігійність сприймається суб'єктивно, тому дані результатів досліджень цієї сфери визначаються як суперечливими.

5. Сім'я і шлюб. Встановлено, що значення шлюбних відносин позитивно корелює у співвідношенні із суб'єктивним благополуччям.

6. Спосіб життя та поведінка. Встановлено що зміна суб'єктивного благополуччя залежить від насиченості або відсутності прямих комунатиних стосунків при чому виявлена перевага формальних контактів над неформальними.

7. Стать. Виявлено що жінкам притаманно більше повідомляти про інтенсивність власних почуттів та відчуттів великої радості або пригніченості на відміну від чоловіків. Результати досліджень вказують на наявність зв'язку задоволеності не тільки із статтю, але також із віком. Відчуття щастя більше притаманне молодим жінкам на відміну від молодих чоловіків однак старші жінки вважають себе менше щасливими ніж чоловіки

8. Біологічні фактори. Особливість взаємовпливу здоров'я і суб'єктивного благополуччя не обмежується фізичним самопочуттям людини, а визначає потенціал який пов'язаний із станом його здоров'я.

9. Особистість. Дані отримані за результатами досліджень дають можливість припустити що найбільший вплив на суб'єктивне благополуччя здійснюють індивідуальні властивості людини такі як самооцінка та темперамент які взаємодіють між собою та можуть бути багатоспрямованими.

Таким чином, психологічне тлумачення задоволеності життям визначається в розрізі прагнень і досягнень, емоційно-оцінювального ставлення до себе та власних потреб, психологічного благополуччя, щастя та самоактуалізації. Найбільш актуальним варіантом визначення змісту задоволеності життям людини виступає характеристика його індивідуального оцінювання якості власного здоров'я і життя та соціального самопочуття.

1.2 Особливості переживання задоволеності життям особистості на етапі адаптанта.

Людина в процесі власної соціалізації проходить ряд стадій. Особливість стадії удосканалення професійних здібностей полягає в тому, що вона відбувається в період від 15 до 23 років та називається стадією адаптанта. На цьому етапі особистість здійснює навчання у професійному навчальному закладі

та входить у нову професійну діяльність [10]. На сьогоднішній день соціальні групи що навчаються у вищих навчальних професійних закладах прийнято називати студентами. Утворення такої соціальної групи як студенство відбулось у XI-XII століттях разом із появою в Європі перших вищих професійних навчальних закладів. Ця група хаарактеризується об'єднанням молодих людей, усвідомлених цілеспрямованністю оволодіти професіональними навичками, уміннями і знаннями та здобути професійні якості, готуватися до до здійснення відповідальних культурологічних, професійних, сімейних та соціально-політичних функцій під час навчання у відповідних вищих професійних навчальних закладах.

Поняття «студент» походить від латинського «studens» або «studentis» і означає людину, що відповідально працює, здійснює роботу, оволодіває знаннями студіює або вивчає науку.

Студентський період характеризується не тільки набуттям молодою людиною фізичної, психологічної та статевої зрілості, але і намаганнями здобути також зрілість особистісну притому що дуже помітно спостерігаються його індивідуальна особливість власного розвитку. Визначення зрілості розглядається у вигляді вищої психологічної інстанції що грганізовує та управляє людською мповедінкою.

Б.Г. Ананьєв на основі своїх досліджень визначив студентський період як «золотий пору людини» який визначається сензитивним періодом розвитку головних соціогенних можливостей людини як особистості:

- 1) утворення у майбутніх фахівців професійних , громадянських та професійних якрстей;
- 2) удосканалення здібностей професіонала і оволодіння вершинами креативності що виступає передумовою подальшого самостійного рзвитку професійного досвіду
- 3) основний період формування інтелекту та закріпленнярис характеру;
- 4) здійснюється видозміни мотивації та загалом переорієнтовується ціннісна система;

5) на основі професіоналізації активно розвиваються соціальні цінності.

В цей період активно зміцнюються ті риси цілеспрямованості, рішучості, наполегливості, самостійності, ініціативності та вміння володіти собою, яких бракувало особистості у старших класах. Загострюється зацікавленість моральними проблемами. [5].

Також можна охарактеризувати цей період як вік альтруїстичної жертовності та безмежної самовіддачі. Поруч з тим слід відмітити прояви невмотивованого ризику, невмінням передбачати наслідки власних дій, що ґрунтуються на не завжди відповідних мотивах. Також спостерігаються такі прояви як: відсутність можливості протистояти девіантним впливам власного соціального оточення коли знаходишся в референтній групі; високий ступень конформізму; несамостійність; інфантильність.

Студентському періоду соціалізації особистості припадають в основному періоди ранньої юності, від 15 до 18 років, тараньї дорослості, від 18 до 23 років.

Велика група науковців досліджуючи питання утворення та проявів особистої афективної сфери відповідного юнацького віку розійшлись у підходах і поглядах що не дає можливості однозначного формулювання. Цей механізм вдосконалення висвітлений в наукових доробках багатьох вчених таких як Г.С. Абрамова, Б.Р. Ананьєв, А.В. Дмитрієв, З.Ф. Єсарєва, В.С. Кон, В.Т. Лісовський, Є.А. Клімов та ін.

Наприклад, Г.С. Абрамова визначає вік юнацтва як вік збільшення сил «Я» та можливості виявити і зафіксувати власну індивідуальність. З'являються підстави для подолання стану страху позбутись особистого «Я» під час колективної діяльності, дружби або сексуальної близькості. [6]. На мдумку Є.А. Клімова цей період відповідає активному формуванню індивідуальних стилів діяльності. [18].

Визначальне значення пізнавальної діяльності надається абстрактному мисленню, відбувається формування узагальної картини світу, встановлюється глобальний взаємозв'язок між різноманітними галузями реального життя що

досліджуються.

Представники класичних світових поглядів психологічної науки вивчали період юнацтва в контексті загального розвитку особистості відповідно до визначених завдань.

3. Фройд з погляду психоаналізу описував юнацький вік у вигляді полігону на якому розгортається останній етап психосексуального розвитку, а саме гнітальний. Таким чином, він робить висловлювання, що емоційне забарвлення станів представників юнацького віку формується на підставі можливостей опанувати основні власні вміння такі як працювати і любити. За його теорією юнацький період може передбачати приплив інстинктивної сили лібідо, яка повинна компенсуватись відповідними механізмами захисту.

На відміну від психоаналіза, німецький психолог Е. Шпрангер стверджував, що в юнацькому віці відбувається входження особистості в культуру.

У свою чергу К. Юнг описував період юнацтва як такий, що сприяє початку активної індивідуалізації, але пошуки молодого людиною самотності супроводжуються складностями емоційних переживань.

Близьким до цієї думки є висловлювання К. Роджерса про інтенсивність в юнацькому віці утворення Я-концепції яка сприяє перебігу різних почуттів і переживань. [32].

Конкретний перелік чинників задоволеності життям запропонувала Г.Ю. Івлєва:

1. Власна безпека визначається відсутністю багатомаштабної злочинності, криміналізованого життя та владного свавілля;
2. Матеріальне задоволення пояснюється наявністю відповідного житла, харчування та одягу;
3. Сімейне задоволення характеризується гармонійними стосунками з членами родини, взаємоповага і любов;
4. Досягнення поставленої мети визначається наявністю свободи як суспільної так і політичної а також реальними можливостями реалізувати

потенціал соціальної активності;

5. Креативна самореалізація пояснюється можливостями самовиражатись під час та поза навчанням і роботою а також у суспільстві;

6. Відповідне дозвілля характеризується наявністю часу для відпочинку і можливості ефективно його використовувати. Мається на увазі здійснення подорожей, використання часу відпусток з відвідуванням культурних пам'яток та історичних місць;

7. Сприятливі кліматичні умови та комфортна погода визначається відсутністю стихійного лиха, довгих дощових періодів, перепадів температур та атмосферного тиску, відповідна погода щодо певного періоду пори року, відповідна достатність сонячних теплих днів;

8. Відповідний суспільний пояснюється наявністю престижних навчальних закладів, перспективної професії, посади, наявністю кваліфікаційного ступеню, звання, чинузаохочень;

9. Ефективні неформальні соціальні контакти характеризуються наявністю комунікацій, дружби, взаємопорозуміння, інтимних відносин;

10. Суспільна рівновага впевненість у майбутньому визначаються відсутністю політичних та соціальних криз, необґрунтованих та неефективних економічних змін, невелика інфляція та відсутність безробіття;

11. Комфортні умови проживання визначаються наявністю хорошої екології, розвиненої соціальної інфраструктури;

12. Стабільне фізичне здоров'я пояснюється відсутністю хронічних захворювань та серйозного травмування.

Однак, серед визначених чинників, ми можемо передбачати наявність неврахованих сторін соціального життя але їхній вплив не значний та може бути не врахований.

Таким чином, на підставі окресленої типології чинників задоволеності життям можна визначити, що студент задоволений у випадку наявності таких базових людських інстинктів як самовираження або самореалізація, самозбереження, самовідтворення або продовження роду. Ці студенти з

відповідним рівнем можливостей здатні опанувати усі перелічені чинники [12].

На думку П.І. Янічева задоволеність юнаками минулого набагато більша ніж сьогоденна задоволеність. У них як представників свого вікового періоду переживання життєвого задоволення відбувається як позитивний емоційний стан. [40]

Завдяки психічним процесам, таким як формування власного світогляду та Я-концепції, розвитку самовизначення, що мають велику інтенсивність в період раннього юнацького віку відбувається накопичення досвіду емоційних переживань. Період зрілої юності визначається різнобарвною палітрою переживань та емоцій які набувають сталої якості. Як раз життєве задоволення, що здійснює вплив на інші процеси, і виступає як один із різновидів таких чуттєвих констант. Саме вона виступає глибокою суб'єктивною властивістю молодого чоловіка, відзеркаленням зацікавленості до життя, послідовному втіленню власних задумів, взаємозв'язку між передбаченими та реалізованими цілями та потенціалом окреслення майбутніх життєвих планів.

Таким чином, життєве задоволення, спираючись на позитивні оцінки своїх дій та можливостей корелюється із індивідуальним комфортом юнаків та закладає підвалини подальшого життєвого удосконалення і самореалізації молодій людині в дорослому віці.

У студентів під час здійснення професійно спрямованої діяльності виникають незадоволення результатами отримання практичних навичок, перспективами подальшого працевлаштування, загальною якістю професійного навчання та загалом обраною професією.

Студенти пояснюють власну фрустрованість причинами негараздів та незадовільного стану в державі, низьким рівнем матеріального та побутового забезпечення, проблемами в комунікаціях з ровесниками особливо протилежної статі, станом особистого здоров'я.

Таким чином, стан фрустрації студента зменшує диференційованність його життєвого простору що призводить до збіднення власного емоційного фону. Довготривалість такого стану утворює фрустрованість як рису

особистості, яка, в свою чергу, підкріплюється пригніченням, тривожністю та апатією що в подальшому призводить до зменшення життєвого задоволення.

Велика група науковців наголошують на такому значному чинникові задоволення життям як саморозвиток. На їхню думку він формує базу успішності багатofункціональної діяльності людини.

Особливості сучасного навчального процесу висуває певні питання які могли б дати змогу встановлення ступеня задоволення студентами їхнього професійного спрямування.

Задоволеність навчанням Ю. Орлов пояснює емоційним змістом навчального процесу який виступає як необхідною його умовою. Він справедливо акцентує увагу на визначній ролі задоволення потреб у формуванні мотиваційних прагнень. Саме показником якісного навчання зорієнтованого на майбутнє виступає ступень задоволеності.

Тому він стверджує що задоволеність сьогодення збільшує мотивацію навчання на майбутнє. Незадоволеність створює механізми відношення до навчання як примусу чим зменшує мотивацію. Також деформує мотиваційну сферу студента що впливає на підсилення зовнішньої, захисної до творчої та внутрішньої пізнавальної. Інколи категоричне незадоволення навчальним процесом обумовлює формування емоційного бар'єру, що робить навчання дуже складним. [26].

Студентський період визначається досить нестабільним у задоволеності життям, обумовлено це суперечливим характером юної стадії розвитку. В більшості людина юнацького віку задоволена власним життям, однак певні потреби можуть зберігати певну напругу яка спонукає юнака до удосконалення потреб у безпеці, самовираженні та визнанні

Також слід звернути увагу на такий психологічний термін як суб'єктивне задоволення, який визначає оптимальність стратегії життя людини. Загальне емоційне почуття, що обумовлюється сприйняттям власного життя загалом та відзеркалює ступені успіху, цілей, мотивів, прогресу, зусилля у просуванні особистості щодо досягнення життєво важливої мети.

У своїх наукових підходах К.А. Абульханова визначає критерії незадоволеності або задоволеності як складні але завжди узагальнені переживання що відбулися чи не відбулися на основі вдалого або невдалого життя та виступають важливим показниками власних досягнень. [2]. За даним твердженням можна зробити заключення що інтенсивність і динаміка переживання задоволеності визначають співвідношення змісту з життєвою реальністю власне самого сенсу життя з одної сторони та результативність методів і засобів фактичної реалізації стратегії життя студентів. Важливий принцип механізму формування цього почуття полягає у тому що життєві досягнення і успіхи молодих людей розглядаються не через призму зовнішніх соціальних норм і критеріїв, а визначаються внутрішніми стандартами та еталонами хорошого життя які наділені суб'єктивним змістом.

Таким чином, задоволеність життям розглядається як суб'єктивний еквівалент життєвої результативності, оскільки це почуття утворюється на підставі співставлення студентом власних реальних досягнень з ідеальним образом повноцінного бажаного життя, спроектованного власним життєвим сенсом.

В більшості здобувачи вищої професійної освіти схильні до суспільної значимої активності та прояву альтруїзму і доброзичливості. Відповідно цьому віковому періоду притаманно молодим людям вважати себе більш щасливими чим інші. Відтворення добрих справ збільшують відчуття щастя тому що сприяють визначенню власного сприйняття та оточуючих підвищують почуття співпраці і взаємозв'язку. Здійснення допомоги іншим виявляє позитивне зовнішнє оцінювання, прихильність людей, вдячність та визнання.

Висновки до 1-го розділу. Таким чином, проведений аналіз наукових публікацій за поглядами та підходами науковців щодо предмету цього кваліфікаційного дослідження дає підставу зробити висновок про досить значне різноманіття за особливостями проявів відносно переживання задоволення життям загалом в людей та на стадії адаптанта при перебуванні особистості на

шляху до професійного становлення. Так, визначено такі основні результати:

1. Задоволеність життям в особистості є суб'єктивним переживанням досить специфічного стану, який в цілому характеризує сукупне поєднання в ньому того, що відбувається з особистістю в даний час у частковому поєднанні з тими перспективами, які доступні для усвідомлення особистістю. Насамперед, задоволення лежить в площині достатніх фізіологічних відповідних фактів отримання певних потреб, що передбачає та визначає можливість виходу на вищі рівні задоволенням щодо життя. Досить проблемним є можливість виходу на вищі рівні переживання задоволення за життям при наявних проблемах на нижчих рівнях. Однак, окремі особистості, за відповідного рівня її розвитку щодо найбільш актуалізованих потреб, здатні формувати в себе задоволення життям за більш вищими потребами. Очевидно, що задоволеність життям в особистості у значній мірі визначається тим, якого рівня розвитку набула особистість.

2. На стадії адаптанта в процесах професійного становлення особистості, абсолютна більшість випадків з яких припадає на студентську діяльність, задоволення життям має свої специфічні особливості. Насамперед, відбуваються реальні перші спроби бути достатньо самостійним, відповідальним та впевненим саме з суб'єктної позиції особистості, що потенційно здатні формувати в особистості вищі рівні переживання задоволення життям через підвищення самоповаги до себе, яка підтверджується отриманими успіхами. При цьому, велику роль можуть відігравати такі фактори як актуалізовані потреби особистості, їх рівень та ступінь домінування, успіхи та сформовані копінг-стратегії подолання невдач. Значну роль відіграє фактор референтного отчнення, який спрямовує індивіда на певну діяльність, підкріплює успіхи та надає підтримку, а також може заражати переживанням задоволення своєю особою. В останньому факторі головну роль відіграє механізм наслідування, що властивий всім соціальним істотам в процесах їх соціалізації та формування здатності адаптуватися до середовища.

Розділ II. Дослідження психологічних аспектів задоволеності життям у студентів.

2.1. Методи та вибірка дослідження.

Для вивчення предмету визначених завдань нами було обрано відповідні методи, а саме: групу методів психологічної діагностики а також методи кількісної і якісної обробки отриманих даних. Дослідження індивідуальних прагнень і суб'єктивного благополуччя здійснено з використанням ряду методик, таких як: пакет оцінювання індивідуальних прагнень, Оксфордський опитувальник щастя (Oxford Happiness Inventory — ОНІ), шкала задоволеності життям (Satisfaction with Life Scale – SWLS), шкала суб'єктивного благополуччя і анкета задоволеності життям, нарративу та ДМС. Повне кількісне обрахування результатів відбувалось за допомогою 13 версії SPSS. Також для кількісного оброблення застосували кореляційне порівняння та аналіз. Коефіцієнти кореляції визначались за допомогою методу Спірмена а під час інтерпретацій даних кореляційного аналізу було враховано його недолік щодо труднощів визначення причинних зв'язків.

У дослідженнях брали участь 67 чоловік у віці 17-19 років, серед них було 33 чоловіки та 34 жінки. Усі учасники дослідження були здобувачами вищої освіти Інституту управління, психології та безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ, спеціальності «Психологія». Мотивація до участі у дослідженні відбувалась шляхом пояснень його анонімності, викликаною зацікавленістю до процесу знайомства і роботою з новим методиками, які надають можливість визначити певні особливості власного життя, що раніше не усвідомлювались.

Основними чинниками від яких залежне благополуччя виступають: задоволеність життям; наявність твердого позитивного емоційного стану та позитивне суб'єктивне оцінювання дійсності. Власне суб'єктивне благополуччя ґрунтується на ставленнях до різноманітних особливостей свого життя, самого себе, свого життя, себе, своїх дій та безпосередніх переживань цих особливостей.

На підставі проведеного теоретичного вивчення структури та сутності суб'єктивного благополуччя було виділено відповідні його показники.

Емоційний компонент суб'єктивного благополуччя був досліджений за допомогою Емоційна складова суб'єктивного благополуччя була досліджена нами за допомогою модифікованого Оксфордського опитувальника щастя (ОНІ — Oxford Happiness Inventory). Ним вимірюється загальна насиченість позитивних почуттів, а шкала суб'єктивного благополуччя (Perrudel-Badouh, Mendelsohn) відзеркалює оцінювальні показники людиною своїх емоційних станів.

Оксфордський опитувальник вимірювання щастя налічує у своїй структурі 25 запитань, за допомогою яких враховуються і якіст і інтенсивність стійких емоційних переживань особистості, що і спонукало нас до обрання цієї методики. Одна зі шкал, що вимірює суб'єктивне благополуччя налічує 17 питань та надає якісні показники емоційних станів та в певній мірі доповнює обраний нами Оксфордський опитувальник вимірювання щастя присутністю таких запитань які характеризують переживання негативного емоційного стану.

Когнітивний компонент вивчає ступень задоволеності власного життя, оцінювання його різноманітних особливостей як успіху так і неуспіху та вивчається за допомогою наступних методик: шкала задоволеності життям (SWLS – Satisfaction with Life Scale) що виявляє загальний ступень задоволеності; розроблена нами анкета що визначає ступінь задоволеності важливими аспектами життя в молодому віці.

Для вивчення когнітивної складової суб'єктивного благополуччя нами було обрано наступні методики: шкала задоволення життям Дайнера; створена анкета задоволеності життям (див. Додаток А.1.). До шкали задоволеності життям входять питання, що дають змогу визначити загальний ступень задоволеності життям, а анкета дає змогу встановити рівень задоволеності тільки окремими найважливішими особливостями життя для молодого віку.

Нами була розроблена анкета задоволеності життям. Вона ґрунтується

на основних чинниках відчуття благополуччя які визначив М. Аргайл: відпочинок, міжособистісні зв'язки, житлові умови, гроші, робота. Щоб оцінити кожен з них ми сформулювали відповідні твердження та запропонували респондентам дати їм оцінку від одного до семи балів, що відповідає від повної згоди до повної незгоди. Оцінювання до семи балів ми обирали відповідно до аналогії інших методик що вивчають суб'єктивне благополуччя. Також для визначення достовірності отриманих результатів створили шкалу брехні, щоб фіксувати рівень відвертості відповідей досліджуваних.

Так фактору соціальних стосунків належить схильність до комунікацій з родичами та друзями, коханню та шлюбу, іншими словами, бажанням з'ясувати особливості інтимних комунікацій які відіграють важливу роль в юнацькому віці. Тому що ключовими джерелами отримання позитивних емоцій під час соціальних стосунків виступає спільність справ та дозвілля, присутність позитивного невербального сигналу, альтруїстичність поведінки, наявність соціальної та психологічної підтримки, близькість стосунків, почуття закоханності. Загалом перша група тверджень спрямована на визначення механізму функціонування цих джерел та наскільки це задовольняє досліджуваного.

Для визначення оцінки задоволеності роботою ми враховували наступні важливі особливості: відповідність зарплати виконаній роботі; специфіка роботи; стунки в колективі; взаємодія з керівництвом; особливості кар'єрного росту. Під розумінням роботи для студентів ми вважали процес навчання. Друга група запитань визначала ступінь задоволеності роботою, тобто навчанням.

Третя група запитань пов'язувалась з оцінюванням дозвілля у вигляді достатнього обсягу вільного часу, здатністю до продуктивного його використання та задоволеності від занять, які в цей час проводяться. Також було взято до уваги кількість часу яке виділяється для дій з фізичного навантаження, що стимулює стійкість позитивного психічного стану.

Для вимірювання ступеня задоволеності фінансовим положенням було важливим врахувати можливості реалізації власної потреби, сприйняття соціального положення в порівнянні з іншими членами соціума досліджуваного та баченням перспектив фінансового забезпечення.

Оцінювання житлових умов здійснюється останньою групою запитань. Вона відбувається вимірюванням ступеню задоволеності облаштування помешкання, місцем знаходження та відповідно психологічною атмосферою в середині.

Кожна шкала, відповідно, обраховується та визначає бали які свідчать про ступень задоволеності досліджуваного певними життєвими сферами. (див. табл. 2.1).

Шкала задоволеності життям була обрана для оцінювання ступеню задоволеності життям загалом, що мало доповнити анкетні дані за шкалами задоволення відповідними життєвими сферами. Відповідно методика налічує п'ять запитань відповідаючи на які респондент має оцінити відповідь від одного балу тобто повністю згоден до семи балів тобто повністю не згоден.. Усі бали в таблиці загально сумуються та сума дає можливість визначення загального рівня задоволеності життям.

Таблиця 2.1

Розподіл балів по кожній з шкал анкети

	Мінімум	Максимум	Середнє
Гроші	5,00	28,00	15,3467
Робота (навчання)	25,00	55,00	40,2060
соціальні стосунки	16,00	63,00	48,1005
Дозвілля	9,00	42,00	26,5528
Житло	8,00	36,00	24,5628

Дослідження когнитивних особливостей суб'єктивного благополуччя потребує вивчення задоволеності особистості наступних напрямків: власних стосунків з оточенням; задоволення навчанням та роботою; фінансовим забезпеченням; способи відпочинку та умови побуту.

Методики, що були нами обрані дають змогу отримати емпіричний матеріал по кожному показнику та здійснити порівняння з загальними даними задоволеності власним життям людиною. Також слід здійснити дослідження емоційного компоненту суб'єктивного благополуччя на чому сосередимо увагу у у наступному параграфі.

Емоційну складову суб'єктивного благополуччя будемо вимірювати за допомогою таких методик як Оксфордський опитувальник щастя та шкал суб'єктивного благополуччя особистості.

Мета Оксфордського опитувальника щастя є цілісне оцінювання щастя. Він був розроблений на основі широко відомого Опитувальника депресій Бека який був створений для оцінювання ступеню депресій.

Оксфордський опитувальник складається з п'яти шкал що охоплює важливі параметри суб'єктивного благополуччя.

Формулювання шкал здійснювалось на основі проведенного аналізу шляхом групування питань самими еспертами. Схема оцінювання відповідних шкал показана в таблиці 2.2.

В зв'язку з частковою незалежністю позитивних і негативних емоцій одна від одної такі компоненти як негативні емоції, тривожність, депресії, відсутній дистрес слід розглядати єдиним вагомим компонентом суб'єктивного благополуччя.

Таблиця 2.2

Інтенсивність переживань позитивних емоцій

	високі	середні	низькі
ставлення до життя	18-12	11-7	6-0
ставлення до інших	15-11	10-6	5-0
самовідчуття	21-15	14-8	7-0
оцінка власної участі в життєтворчості	15-11	10-6	5-0
інтенсивність переживання позитивних емоцій	21-15	14-8	7-0

Особливість шкали суб'єктивного благополуччя полягає у можливості фіксації наявності і глибини емоційного дискомфорту людини та виявлення умов особливого напруження здійснюючи аналіз відповідних шкал. Що в свою

чергу дозволяє вивчати присутність та динаміку негативного переживання як компоненти суб'єктивного благополуччя. Вона була розроблена психологами Франції Перрудель-Бадю, Мендельсон і Чіче у 1988 році. Підґрунтям для її розробки стало розповсюдження досліджень особливостей психології стресів та механізмів впливу їх на соматичне здоров'я людини. Під час вивчення впливу хвороби на емоційний стан особистості дослідники зіштовхнулись з відсутністю необхідного інструменту для відображення оцінки особистістю свого емоційного стану. На підставі цього дослідники розробили шкалу що вимірює емоційну складову суб'єктивного благополуччя.

Ця методика здійснює вимірювання якості емоційного переживання індивіда на основі стану оптимізму, роздратованості, пригнічення, впевненості, бадьорості. Здійснення диференціації пунктів шести кластерів дає можливість здійснювати як кількісний так і якісний аналіз результатів відповідей респондента.

Низька вираженість якості визначається середніми балами у чотири або сім стнів. Респонденти які отримали такі оцінки можуть характеризуватись помірним станом суб'єктивного благополуччя. У них не має серйозних проблем, а також відсутній і відповідний емоційний стан.

Респонденти які за результатами відповідей наближені до групи емоційно неблагополучних, що набрали від вісьми до дев'яти стнів, вважаються схильними до тривог, депресій, песимізму, замкненості, залежності, поганого переживання стресових ситуацій.

Ті що отримали занадто високі бали, десять стнів, вказують на достатньо виявлений емоційний дискомфорт. Люди з такими балами можуть мати комплекс неповноцінності. Їм, скоріше за все, притаманна незадоволеність собою та власним емоційним станом, відсутнє відчуття довіри до оточення і впевненості в майбутньому, переживання складності в контролюванні своїх емоцій, неврівноваженість, негнукість, постійна стурбованість наявними або уявними проблемами.

У тих хто схиляється до сторони суб'єктивного благополуччя, що

набрали від двох до трьох стенів, виявляються ознаки значного емоційного комфорту такі як: відсутність складних емоційних зрушень, достатня впевненість в собі, активність, успішна взаємодія з оточенням, адекватність в керуванні власною поведінкою.

У досліджуваних з низькими оцінками шкали суб'єктивного благополуччя, які набрали один стен, проявляється повнота суб'єктивного благополуччя та заперечення значимих психологічних порушень. Такій людині, скоріше за все, притаманна стійка позитивна оцінка, відсутність скарг на стан здоров'я, оптимізм, здатність до налагодження контактів з оточенням, впевненість у власних здібностях, ефективність в діях під час стресу, не слильність до хвилювань.

На основі відповідності зміста та визначеності відповідної шкали кожної методики та ступеня вираженості суб'єктивного благополуччя, усіх досліджуваних було розділено на три групи. До першої групи, умовно названої як «благополучна», віднесли респондентів з показниками суб'єктивного благополуччя. До другої групи, умовно названої «середні», віднесли респондентів з середнім ступенем благополуччя. Суб'єктивно неблагополучних віднесли до третьої групи так званої «неблагополучні». Поділ на групи відбувався наступним чином. Перша група об'єднала респондентів які за результатами анкети задоволеності життям і за методикою SWLS мають відповідно високий ступень задоволеності життям та поєднуються з низькими балами методики Шкали суб'єктивного благополуччя і з високими показниками Оксфордського опитувальника. Результати, в балах, кожної методики, відповідно з інтерпретацією їх авторів та нашими баченнями розділили на високі, середні та низькі. (див. табл. 2.3).

Респонденти які отримали від семидесяти до тридцяти чотирьох балів за методикою ОНІ, від тридцяти двох, що відповідало «дуже задоволеним» до двадцяти, «нейтральні», за методикою SWLS, від одного до шести балів за опитувальником СБ та від тридцяти дев'яти до двадцяти восьми балів по анкеті, при врахуванні середнього балу усіх шкал склали групу суб'єктивного

благополуччя

Таблиця 2.3

Визначення рівнів суб'єктивного благополуччя.

Рівень	високий	середній	низький
Шкала задоволеності життям	35-26	25-20	19-5
Оксфордський опитувальник щастя	87-50	49-34	33-0
Шкала суб'єктивного благополуччя	1-3(25-48)	4-7(49-78)	8-9(79-100)
Анкета задоволеності життям	43-34	33-24	23-6

Важливим завданням вивчення благополуччя являється визначення та виокремлення головних чинників що пояснюють суб'єктивні стани благополуччя, систематизацію, встановлення їхньої взаємної значущості. Взаємодіючими чинниками переживання суб'єктивного благополуччя виступають: суб'єктивність активності; мотиваційність; сфера потреб; простір існування; індивідуально психологічні властивості людини. Однак науковці які досліджують проблему благополуччя зосереджують свою увагу на одному з визначених аспектах.

Таким чином, результати проведенного пілотного дослідження підтверджують ефективність обраного блоку методик які створюють можливість реалізації дослідницьких завдань, іншими словами, діагностувати рівні суб'єктивного благополуччя з врахуванням їх провідних компонентів.

2.2. Результати дослідження та їх інтерпретація.

Отримані результати аналізувались кількома етапами. Перший етап обмежувався вивченням показників ступенів суб'єктивного благополуччя усіх досліджуваних. Завдяки детальному аналізу з'язку між обраними методиками досліджень суб'єктивного благополуччя було встановлено індекс благополуччя та здійснено поділ респондентів на відповідні групи: юнаки з середнім рівнем благополуччям; з високим рівнем благополуччя; з низьким рівнем.

Завдяки математичним методам та врахуванню багатомірності опитувальників здійснено встановлення зв'язку між шкалами обраних методик. На основі цього був визначений загальний коефіцієнт неблагополуччя-благополуччя, схематично який показаний на рисунку 2.1. Цей показник визначався порівнянням загальних результатів на основі обраних нами методик: Оксфордського опитувальника щастя; Шкали задоволеності життям; Анкети задоволеності життям; Шкали суб'єктивного благополуччя основних, яка виявила обернено пропорційний зв'язок з суб'єктивним благополуччям, тобто, низький загальний бал визначає вищий рівень суб'єктивного благополуччя. На рисунку 2.1 можна простежити взаємозв'язок результатів обраних методик по трьом визначеним групам суб'єктивного благополуччя.

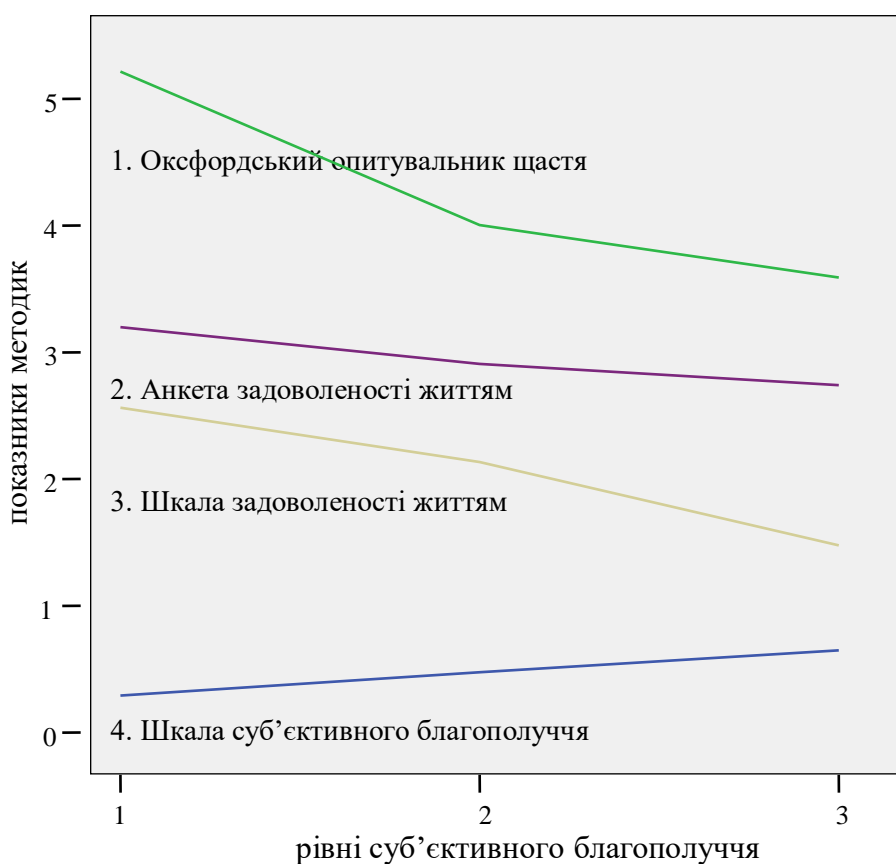

Рис. 2.1 Співвідношення показників методик в групах з різним рівнем суб'єктивного благополуччя

Рисунок 2.1 дає можливість побачити співвідношення балів кожної з

методик в трьох виділених групах суб'єктивного благополуччя. Ступінь значимості різниці між визначеними групами, на основі отриманих результатів методик висвітлюють кути нахилу ліній.

Як нами раніше було зазначено, що спираючись на зміст та особливість відповідних шкал обраних нами методик респонденти були розділені на три групи згідно певного рівня благополуччя: перша група – суб'єктивно благополучні; друга група – досліджувані з середнім ступенем благополуччя; третя група – суб'єктивно неблагополучні. Поділ здійснювався так щоби перша група складалась з тих хто має високий ступінь задоволеності життям за результатами анкети задоволення життям та за методикою шкали задоволеності життям поєднувалась з більшими балами Оксфордського опитувальника та меншими балами за методикою Шкали задоволеності життям. Усі бали кожної методики були поділені на низькі, середні, високі відповідно до обґрунтувань теоретиків методик та власними підходами. (див. Додатки Б.1, Б.2, Б.3).

Показники середнього рівня благополуччя об'єднали окрему групу. До неї увійшли респонденти що отримали від 60 до 29 балів за методикою Оксфордський опитувальник щастя, від 14 до 27 за методикою Шкали задоволеності життям, від 4 до 7 за шкалою суб'єктивного благополуччя і від 24 до 33 за анкетною задоволеності життям.

Остання група, суб'єктивно неблагополучних, утворена з респондентів які отримали від 14 до 49 балів за методикою Оксфордського опитувальника щастя, від 18 до 5 балів за методикою Шкали задоволеності життям, від 6 до 9 балів за шкалою суб'єктивного благополуччя та від 21 до 10 за анкетною задоволеності життям.

Отже, у відсотковому відношенні розподіл по групах відбувся наступним чином: перша група включає 37%; середня група включає 38%; остання група включає 25% респондентів. Припускаємо, що невелика кількість респондентів останньої групи обумовлена впливами гендерного характеру тому що у невеликій кількості чоловіків присутній занижений рівень суб'єктивного

благополуччя.

Щоб зрозуміти особливості учасників кожної групи суб'єктивного благополуччя за гендерними відмінностями необхідно окремо проаналізувати вибірку щодо емоційних та когнитивних елементів благополуччя які були встановлені за допомогою обраних нами методик.

Що стосується когнитивного компоненту благополуччя, то він визначається загальною задоволеністю життям яка нами вивчалась за допомогою Шкали задоволеності життям та задоволеністю окремими домінуючими особливостями життя які вимірювались за допомогою результатів анкетування задоволеності життям. Під час аналізу отриманих результатів, за допомоги Анкети задоволеності життям, кожна шкала окремо розглядалась відповідній вибірці та здійснювалось їх порівнювання, щоб виявити залежність між ступенем суб'єктивного благополуччя та задоволенням відповідних сфер життєдіяльності. Отримання задоволеності від стосунків з оточенням виступає визначним компонентом почуття суб'єктивного благополуччя у зрівнянні з іншими елементами задоволеності життям. Ми припускаємо, що ключовими чинниками позитивних почуттів виступають присутність друзів, коханого чоловіка та вміння комунікувати з іншими людьми. За рівнем важливості, друге місце посідає наявність грошей. Було виявлено значну позитивну кореляцію (0,42; $p \leq 0,01$) яка прослідковується між ступенем задоволеності працею і фінансовим забезпеченням. До тогож задоволення фінансовим положенням корелює (0,33; $p \leq 0,01$) із задоволеністю організації молодою людиною власного дозвілля. Таким чином, можна побачити що задоволеність життям відзеркалюється як в задоволеності фінансового забезпечення людини, фінансових можливостей задоволення своїх потреб, перспективними баченнями покращення фінансового становища так і відповідності (0,7; $p \leq 0,01$) бажаного соціального становища фінансовим можливостям людини. Саме фінансове становище молодої людини формує відчуття самостійності, незалежності, більших можливостей, прав вибору, іншими словами повністю контролювати власне

життя. (див. Додаток Б.4).

Під час порівнювання задоволеності визначених груп особливостей життєдіяльності з відповідним ступенем суб'єктивного благополуччя було встановлено незначний вплив, по зрівняю з іншими, задоволеності дозвілля на ступінь благополуччя. Припускаємо, що це обумовлюється низькою примхливістю студентської молоді відносно змісту проведення вільного часу та залежністю дозвілля від чиннику наявності грошей, комунікативних взаємовідносин що виявляється основним розподілом між встановленими групами благополуччя.

Аналіз за гендерними відмінностями встановив, що чоловікі визначають для себе фінансове становище, роботу і житло головними чинниками благополуччя. А такі чинники як організація дозвілля, міжособистісні комунікації знаходяться на відповідно однаковому рівні як чоловіків так і жінок. Припускаємо що у чоловіків присутній високий ступень домагань до обрання праці, створення надійного матеріального положення та організації для себе комфортних житлових умов. (див. Додаток Б.5).

За допомогою Шкали задоволеності життям визначили задоволеність від умов життя. Задоволеність конкретних аспектів життя, приведених анкетною, пов'язується за Спірменом ($p \leq 0,01$) із ступенем задоволеності загалом на рівні $r=0,5$ балів.

Загальне оцінювання життя яке б відповідало власному уявленню про ідеал, оцінці умов життя, небажанню кардинальних змін життя безпосередньо пов'язано із задоволенням окремих важливих сфер життєдіяльності особистості. Оцінювання минулого відбувається через призму подій сьогодення та перспектив майбутнього. Відповідно і відношення до життя пов'язується з продуктивністю реалізації людиною себе у найважливіших залузях життя.

Відповідно до загального рівня задоволеності який був визначений за допомогою методики Шкали задоволеності життям усі досліджувані були поділені на сім груп: дуже незадоволені, незадоволені, трохи незадоволені,

нейтральні, трохи задоволені, задоволені і дуже задоволені (див. табл. 2.4). Перша група благополуччя об'єднала в собі дуже задоволених і задоволених, до другої групи увійшли трохи незадоволені, нейтральні та трохи задоволені, а третя включила дуже незадоволених та незадоволених.

Найбільше респондентів, майже 58%, за результатами дослідження, потрапила до групи позитивного полюса, до якої відносяться трохи задоволені життям. Це обумовлюється особливостями безтурботного життя студентів та обґрунтуванням своїх досягнень як вступ або завершення навчання в університеті.

Результати що висвітлені в таблиці 2.4. показують майже рівномірний розподіл від рівня «задоволеного» до рівня «незадоволеного». Кількість респондентів що знаходяться на крайніх полярних рівнях мінімальна.

Аналізуючи результати, за гендерними ознаками, отримані методикою Шкали задоволеності життям простежуємо певні відмінності розподілу між чоловіками та жінками. Так ми бачимо, що оцінка чоловіками власного задоволення життям складає 77% на відміну від жінок, у яких цей показник 63%.

Таблиця 2.4

Розподіл вибірки за рівнем загальної задоволеності життям

рівень задоволеності	відносна кількість досліджуваних	відносна кількість чоловіків	відносна кількість жінок
дуже задоволений	9%	6%	3%
задоволений	20%	10%	10%
трохи задоволений	26%	13%	12%
нейтрально	12%	8%	4%
трохи незадоволений	20%	8%	12%
незадоволений	13%	4%	9%
дуже незадоволений	2%	1%	1%

Важливі особливості цілісного оцінювання задоволеності життям в переживаннях суб'єктивного благополуччя схематично показані відповідно з розподілом рівнів задоволеності між групами різного рівня суб'єктивного

благополуччя, а саме: низьким, середнім і високим. (див. Рис. 2.3).

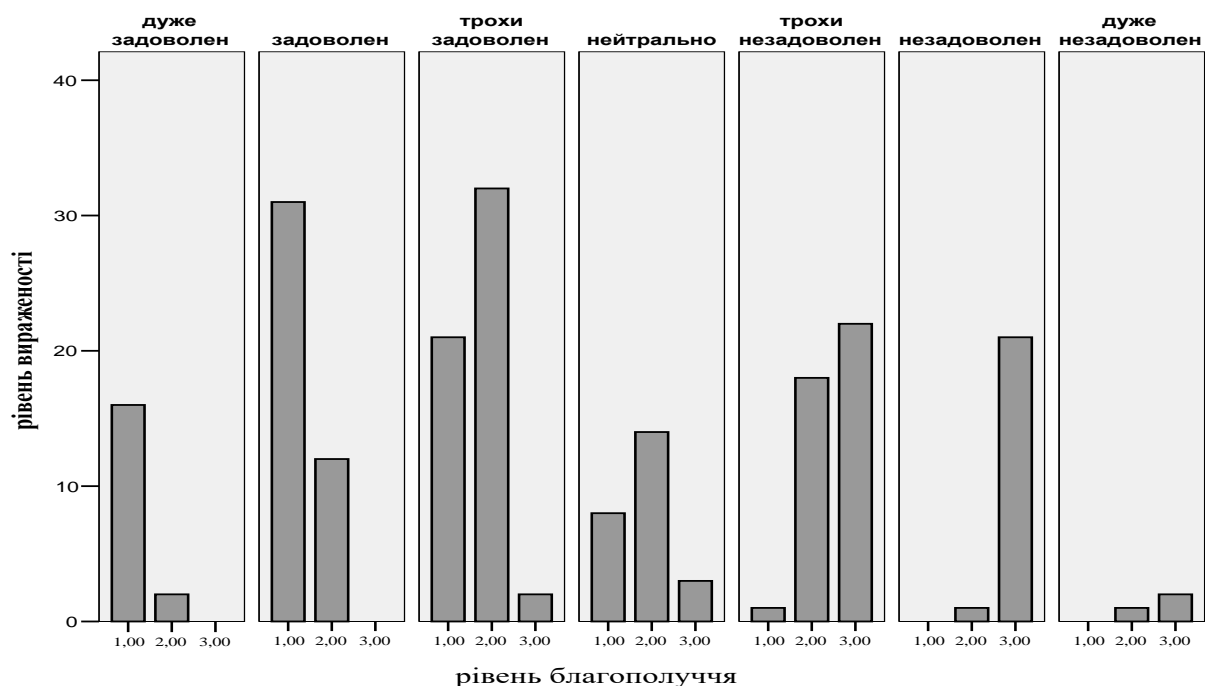

Рис. 2.3. Рівні задоволеності життям

На основі аналізу можна констатувати про наявність взаємозв'язку рівня результативності прагнень насиченістю та відповідним спрямуванням переживань позитивних емоцій. Показники усіх шкал досягають важливого рівня (життя - $F=4,584$, $p \leq 0,01$; інші - $F=2,933$, $p \leq 0,05$; інтенсивність - $F=6,703$, $p \leq 0,02$), однак особливої уваги заслуговує шкала самовідчуття ($F=8,515$, $p \leq 0,01$) і шкала життєтворчості ($F=6,99$, $p \leq 0,01$). Таким чином можна стверджувати про взаємозв'язок здатності створювати продуктивні прагнення з відчуттями свободи в побудові свого життя та динаміки.

В цілому серед респондентів простежується середній ступінь динаміки переживань щастя та позитивних емоцій (див. Додаток Б.6). Гендерний аналіз відмінності даних показаний на рисунку 2.4.

Особливі відмінності чоловіків від жінок полягають в оцінюванні життя від минулого до сьогодні, а також оцінюванні особистої участі в

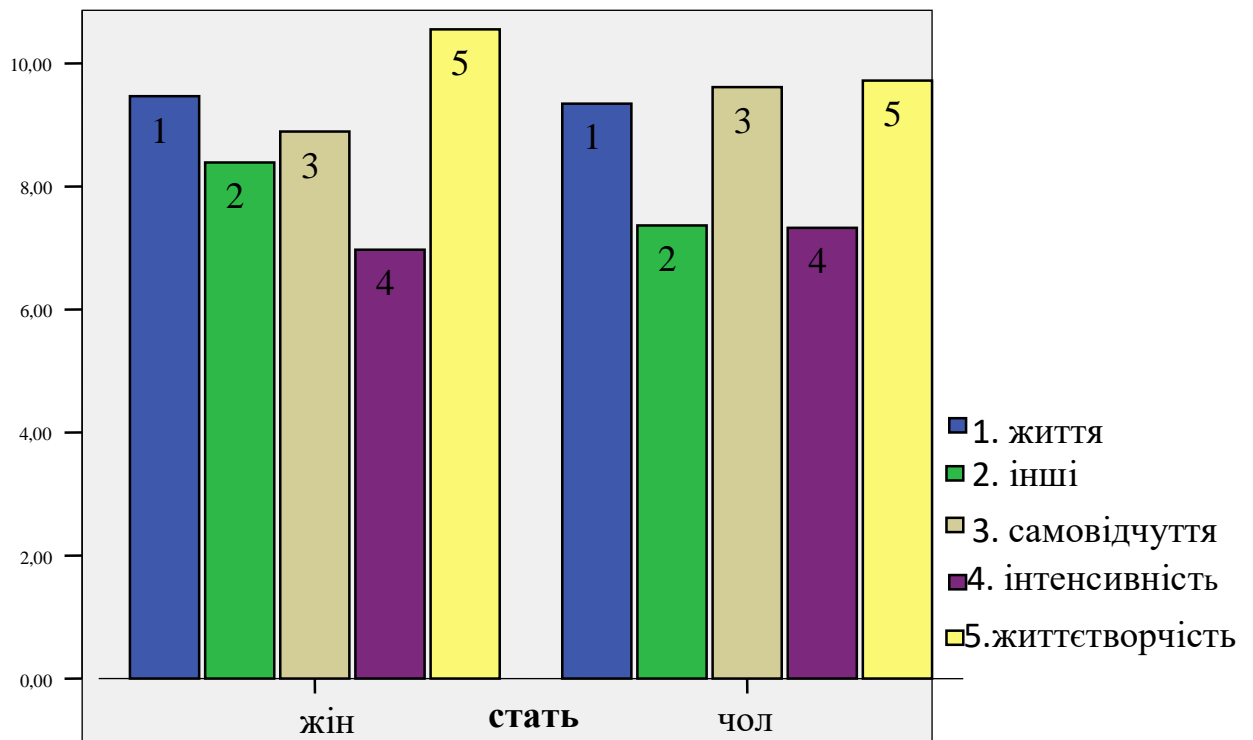

Рис. 2.4. Інтенсивність переживання позитивних емоцій чоловіками і жінками

самореалізації і життєвої творчості. Чоловікам притаманно розглядати перспективи власного майбутнього з високим ступенем оптимізму, спираючись на відчуття осмисленості життя і подій що відбувались в минулому. Таке ставлення обумовлюється повним використанням стимулюючої функції прагнень та може бути пов'язаною з відповідними відмінностями і в особливостях прагнень жінок та чоловіків і у відмінностях сприйняття часу.

Спираючись на значущий рівень показників шкали «інші» жінки, в більшій мірі, схильні до отримання позитивних емоцій від спілкування з оточенням, тепла, відчуттів близькості, допомоги іншим. Інтенсивність позитивних емоцій жінок спрямовується на важливість міжособистісних комунікацій. Успішна організація свого часу, відчуття особистої енергійності, рухливість, жвавість, підвищений життєвий тонус пов'язана з найменшим проявом позитивного переживання. (Додатки Б.7, Б.8).

Таким чином, аналіз результатів що був отриманий Оксфордським

опитувальником щастя дав можливість встановити особливості гендерних відмінностей у домінуванні різноманітних сфер які пов'язані з переживаннями позитивних емоцій.

Вивчення Шкали суб'єктивного благополуччя дало змогу проаналізувати відчуття негативних переживань як особливість переживання суб'єктивного благополуччя. Було виявлено значний вплив ($F=37,592$, $p\leq 0,00$) буденності на переживання благополуччя. Наявність нудьги, небажання вранці вставати виявляються ознаками незадоволеності повсякденною діяльністю.

Встановлено особливості зв'язку переживань суб'єктивного благополуччя молодого людини та відчуття напруги ($F=25,514$, $p\leq 0,001$). Великий рівень напруги що проявляється в прагненні до самотності, уникання міжособистісної комунікації та роботи, впливає на зменшення показника суб'єктивного благополуччя особистості.

Такі показники залежності напруги від рівня благополуччя як наявність необгрунтованої тривоги можливого безсоння, підвищеної дратівливості встановили $F=41,612$, $p\leq 0,00$.

Настрій як постійний емоційний фон має найменший показник ($F=12,704$, $p\leq 0,00$) зв'язків з суб'єктивним благополуччям.

Отримані результати дають змогу стверджувати про негативний кореляційний зв'язок між негативними переживаннями та переживаннями суб'єктивного благополуччя. (Див. рис. 2.5).

Особливості якості емоційних переживань у чоловіків полягає в тому що їм ближчий діапазон оптимізму, емоційний комфорт, адекватне керування діяльністю, впевненість в собі на відміну від роздратованості, самотності, чуттєвого дискомфорту притаманними жінкам. В більшій мірі це пов'язано з прагненням чоловіків зосереджуватись на спрямованості досягнути відповідні матеріальні та соціальні блага, іншими словами, оперують більш визначними критеріями оцінки досягнень, такими як соціальне визнання, кар'єрне становище, збільшення фінансового забезпечення.

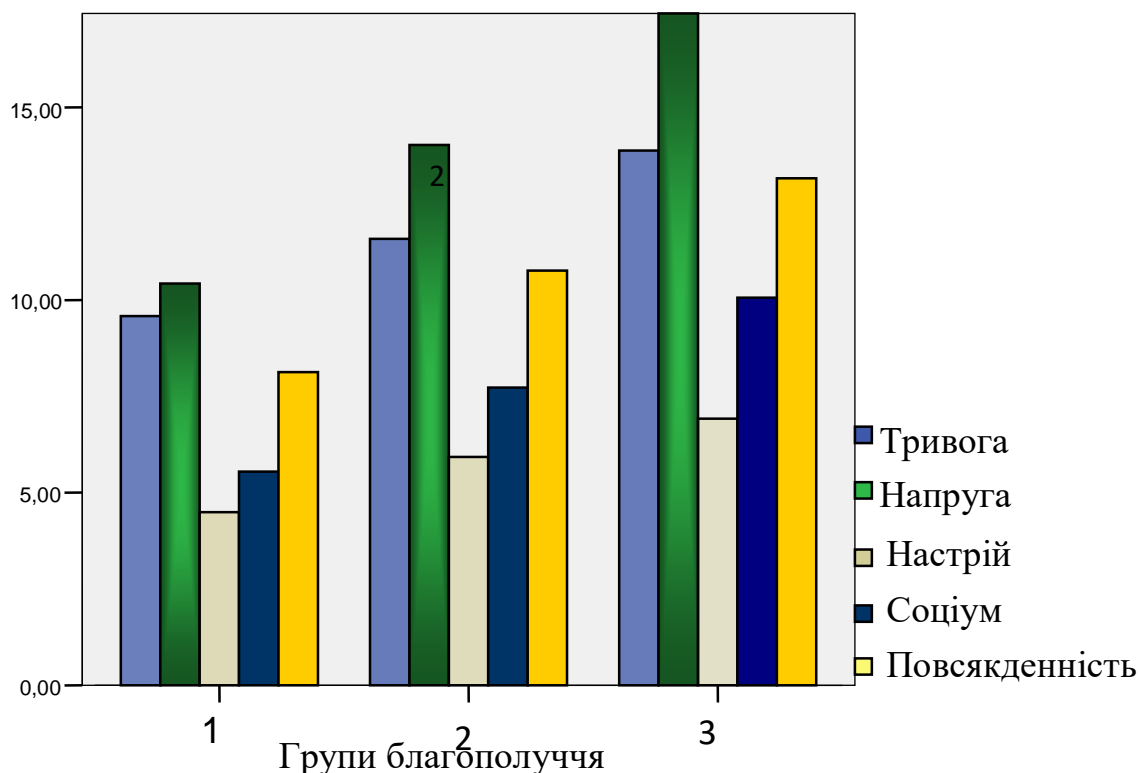

Рис. 2.5. Переживання негативних емоцій молоддю з різним рівнем суб'єктивного благополуччя

Спрямування реалізації відповідних прагнень з одної сторони підсилює стимулюючу функцію завдяки акумулюванню енергії у відповідному напрямку однак з іншої сторони втрачається рівновага адаптації та самоствердження відповідно до нестачі гнучкості висунутих прагнень.

Група жінок майже вдвоє більше налічує неблагополучних в зрівнянні з чоловіками та тільки кожна п'ята визначає високий ступень суб'єктивного благополуччя на відміну від чоловіків у яких до групи неблагополучних відноситься кожний п'ятий а до групи суб'єктивного благополуччя належить половина. (див. табл. 2.5).

Таким чином, у чоловіків проявляється рівень суб'єктивного благополуччя вищим ніж у жінок. Припускаємо, що головною причиною цих відмінностей може слугувати гендерні аспекти мотиваційної сфери, а саме характер майбутніх перспектив та власних прагнень. Відповідно

задоволеність життям чоловіки пов'язують з більш конкретними визначеннями прагнень та стратегією їх реалізації що можливо впливає на легкість та швидкість утворення позитивних почуттів.

Таблиця 2.5

Співвідношення рівнів благополуччя чоловіків і жінок

		групи благополуччя			Заг.
		1,00	2,00	3,00	
стать	жін	33%	55%	66%	50%
	чол	67%	45%	34%	50%
Заг.		37%	38%	25%	100%

Щоб відчувати благополуччя жінкам необхідна реалізація цілого комплексу взаємопов'язаних та різнопланових прагнень. Майбутнє розглядається жінками як ідеальний образ, що, у свою чергу, заважає формуванню позитивних переживань від сьогоденних досягнень

Висновки до 2-го розділу.

На основі викладеної інформації про проведене дослідження є реальним сформулювати висновок про те, що задоволеність життям взагалі та за окремими його сторонами є взаємопов'язаними з чуттєвим відношенням до власного життя, до себе та до соціального оточення, а особливо референтної групи. Оцінка якості життя виступає основним критерієм відображення за переживанням благополуччя. Таким чином, можна визначати переживання благополуччя як відповідне інтегральне об'єднання в собі позитивних переживань і позитивного ставлення до себе та оточення.

Отримання задоволення від стосунків з оточенням є визначним компонентом почуття суб'єктивного благополуччя у порівнянні з іншими елементами задоволеності життям. Так, ключовими чинниками позитивних почуттів виступають присутність друзів, коханої людини та вміння комунікувати з іншими людьми. За рівнем важливості, друге місце посідає наявність грошей. Виявлено значну позитивну кореляцію між ступенем задоволеності працею і фінансовим забезпеченням. До того, задоволення

фінансовим положенням корелює із задоволеністю організації молодою людиною власного дозвілля. Під час порівнювання задоволеності особливостей життєдіяльності з відповідним ступенем суб'єктивного благополуччя було встановлено незначний вплив, по зрівняню з іншими, задоволеності дозвілля на ступінь благополуччя. Це може обумовлюватися низькою примхливістю студентської молоді до змісту проведення вільного часу та залежністю дозвілля від чинників наявності грошей, комунікативних взаємовідносин.

Аналіз за гендерними відмінностями встановив, що чоловіки визначають для себе фінансове становище, роботу і житло головними чинниками благополуччя. А такі чинники як організація дозвілля, міжособистісні комунікації знаходяться на відповідно однаковому рівні як в чоловіків, так і в жінок. Аналізуючи результати за гендерним критерієм простежуємо певні відмінності розподілу між чоловіками та жінками. Так, бачимо, що оцінка чоловіками власного задоволення життям складає 77% на відміну від жінок, у яких цей показник 63%. Окрім цього, особливі відмінності чоловіків від жінок полягають в оцінюванні життя від минулого до сьогодення, а також оцінюванні особистої участі в самореалізації і життєвої творчості. Чоловікам притаманно розглядати перспективи власного майбутнього з високим ступенем оптимізму, спираючись на відчуття осмисленості життя і подій що відбувались в минулому. Таке ставлення обумовлюється повним використанням стимулюючої функції прагнень та може бути пов'язаною з відповідними відмінностями і в особливостях прагнень жінок та чоловіків і у відмінностях сприйняття часу. Також, особливості якості емоційних переживань у чоловіків полягає в тому, що їм ближчий діапазон оптимізму, емоційний комфорт, адекватне керування діяльністю, впевненість в собі на відміну від роздратованості, самотності, чуттєвого дискомфорту притаманними жінкам. В більшій мірі це пов'язано з прагненням чоловіків зосереджуватись на спрямованості досягнути відповідні матеріальні та соціальні блага, іншими словами, оперують більш визначними критеріями оцінки досягнень, такими як

соціальне визнання, кар'єрне становище, збільшення фінансового забезпечення.

Спрямування реалізації відповідних прагнень з одної сторони підсилює стимулюючу функцію завдяки акумулюванню енергії у відповідному напрямку однак з іншої сторони втрачається рівновага адаптації та самоствердження відповідно до нестачи гнучкості висунутих прагнень. Група жінок майже вдвоє більше налічує неблагополучних в зрівнянні з чоловіками та тільки кожна п'ята визначає високий ступень суб'єктивного благополуччя на відміну від чоловіків у яких до групи неблагополучних відноситься кожний п'ятий а до групи суб'єктивного благополуччя належить половина. Щоб відчувати благополуччя жінкам необхідна реалізація цілого комплексу взаємопов'язаних та різнопланових прагнень. Майбутнє розглядається жінками як ідеальний образ, що, у свою чергу, заважає формуванню позитивних переживань від сьогоденних досягнень.

ВИСНОВКИ

Отже, проведення дослідження за цією кваліфікацією роботою щодо переживання індивідом задоволення життям загалом та на стадії адаптанта при перебуванні особистості на шляху до професійного становлення має в підсумку такі основні висновки:

1. Задоволення життям індивіда може вважатися суб'єктивним переживанням специфічного стану, який характеризує сукупне поєднання позитивних емоцій та почуттів, що спричинене та відбувається в межах особистості в певний час, що є доступними для достатньо чіткого усвідомлення особистістю. Задоволенням є достатні фізіологічні потреби, що передбачає та визначає можливість виходу на вищі рівні задоволенням щодо життя. Задоволеність життям в особистості у значній мірі визначається тим, якого рівня розвитку набула особистість. На стадії адаптанта в процесах професійного становлення особистості, абсолютна більшість випадків з яких припадає на студентську діяльність, задоволення життям має свої специфічні особливості. Це відбувається внаслідок реальні перших спроб особистістю бути достатньо самостійною, відповідальною та впевненою саме з суб'єктивної позиції, що потенційно здатне формувати вищі рівні переживання задоволення життям через підвищення самоповаги до себе, яка підтверджується отриманими успіхами. При цьому, велику роль відіграють такі фактори як актуалізовані потреби особистості, їх рівень та ступінь домінування, успіхи та сформовані копінг-стратегії подолання невдач. Значну роль відіграє фактор референтного отчнення, що спрямовує індивіда на певну діяльність, підкріплює успіхи та надає підтримку, а також може заражати переживанням задоволення своєю особою.

2. Можна визначати переживання благополуччя як відповідне інтегральне об'єднання в собі позитивних переживань і позитивного ставлення до себе та оточення. Отримання задоволення від стосунків з оточенням є визначним компонентом почуття суб'єктивного благополуччя у порівнянні з іншими елементами задоволеності життям. Так, ключовими чинниками позитивних почуттів виступають присутність друзів, коханої людини та вміння

комунікувати з іншими людьми. За рівнем важливості, друге місце посідає наявність грошей. Виявлено значну позитивну кореляцію між ступенем задоволеності працею і фінансовим забезпеченням. До того, задоволення фінансовим положенням корелює із задоволеністю організації молодою людиною власного дозвілля. Під час порівнювання задоволеності особливостей життєдіяльності з відповідним ступенем суб'єктивного благополуччя було встановлено незначний вплив, по зрівнянню з іншими, задоволеності дозвілля на ступінь благополуччя. Це може обумовлюватися низькою примхливістю студентської молоді до змісту проведення вільного часу та залежністю дозвілля від чиннику наявності грошей, комунікативних взаємовідносин.

3. Гендерний критерій в дослідженні встановив, що чоловіки визначають для себе фінансове становище, роботу і житло головними чинниками благополуччя. А такі чинники як організація дозвілля, міжособистісні комунікації знаходяться на відповідно однаковому рівні як в чоловіків, так і в жінок. Аналізуючи результати за гендерним критерієм простежуємо певні відмінності розподілу між чоловіками та жінками. Особливі відмінності чоловіків від жінок полягають в оцінюванні життя від минулого до сьогодення, а також оцінюванні особистої участі в самореалізації і життєвої творчості. Чоловікам притаманно розглядати перспективи власного майбутнього з високим ступенем оптимізму, спираючись на відчуття осмисленості життя і подій що відбувались в минулому. Особливості якості емоційних переживань у чоловіків полягає в тому, що їм ближчий діапазон оптимізму, емоційний комфорт, адекватне керування діяльністю, впевненість в собі на відміну від роздратованості, самотності, чуттєвого дискомфорту притаманними жінкам. В більшій мірі це пов'язано з прагненням чоловіків зосереджуватись на спрямованості досягнути відповідні матеріальні та соціальні блага, іншими словами, оперують більш визначними критеріями оцінки досягнень, такими як соціальне визнання, кар'єрне становище, збільшення фінансового забезпечення. Жінок майже вдвоє більше

неблагополучних в порівнянні з чоловіками та тільки кожна п'ята визначає високий ступень суб'єктивного благополуччя на відміну від чоловіків, у яких до групи неблагополучних відноситься кожний п'ятий а до групи суб'єктивного благополуччя належить половина. Щоб відчувати благополуччя жінкам необхідна реалізація цілого комплексу взаємопов'язаних та різнопланових прагнень. Майбутнє розглядається жінками як ідеальний образ, що, у свою чергу, заважає формуванню позитивних переживань від сьогоденних досягнень

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова Г.С. Возрастная психология: Учеб. пособие для студ. вузов. — 4-е изд., стереотип. — М.: Издательский центр «Академия», 1999. — 672 с.- С.438
2. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Мысль, 1991. – 299 с.
3. Ананьев Б.Г. К психофизиологии студенческого возраста / Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы. - Л., 1974.-328с.
4. Абрамова, Г. С. Возрастная психология: учебное пособие /Г.С. Абрамова. – Москва : Академический проект, 2005. - 702 с.
5. Аршава І. Ф. Суб'єктивне благополуччя і його індивідуально-психологічні та особистісні кореляти / І. Ф. Аршава, Д. В. Носенко // Вісник ДНУ ім. О. Гончара. Серія «Педагогіка та психологія». – Д., 2012. – Вип. 18, Т.20, №9/1. – С. 3–10.
6. Асеев В.Г. Мотивация поведения и формирования личности. М., «Мысль», 1976 — 158 с.
7. Василенко Л. М. Компонентна структура задоволеності студентів навчальною діяльністю. Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2012. – № 2. – С 19-20.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад, і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь : Перун, 2004. – 1440 с.
9. Выготский Л. С. Развитие высших психических функций: из неопубликованных трудов [История развития высших психических функций. Лекции по психологии. Поведение животных и человека] / Л. С. Выготский. – М. : АПН РСФСР, 1960. – 500 с.
10. Грецов А.Г., Азбель А.А. Узнай себя. Психологические тесты для подростков. – СПб.:Питер,2008. – 130 с.
11. Зилова Е. В. Исследование концепта «благополучие» / «prosperity» в русской, британской и американской лингвокультурах (на материале

ассоциативного эксперимента) / Сопоставительные исследования 2010. – Воронеж: «Истоки», 2010. – С. 106–112.

12. Івлєва Г.Ю. Трансформація економічної системи: огляд концепцій і контури загальної теорії / «Суспільство і економіка», №10, 2003.

13. Ильин Е. П. И46 Эмоции и чувства. — СПб: Питер, 2001. — 752 с: ил. — (Серия «Мастера психологии»).

14. Ильясов Ф. Н. Удовлетворенность трудом (анализ структуры, изменения, связь с производственным поведением) /Ф. Н. Ильясов ; [под ред. В. Г. Андреевкова]. – А. : Ылым, 1988. – 100 с.

15. Карамушка Л. М. Концептуальні засади дослідження підготовки практичних психологів до надання психологічної допомоги управлінському персоналу організації. Актуальні проблеми психології. Соціальна психологія. Психологія управління. Організаційна психологія. Київ, 2001. Т. 1. Вип. 2. С. 260–267.

16. Кирпенко Т.М. Сучасний стан та перспективи вивчення взаємозв'язку здоров'я та суб'єктивного благополуччя особистості. / Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – К. : Інстит психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2019. – Том VII. Екологічна психологія. – Випуск 47. – 336 с.- С. 166–17

17. Китвель Т. А. О социально-психологических проблемах удовлетворенности трудом / Т. А. Китвель. – Таллин : Ин-т социологии АН ЭССР, 1974. – 123 с.

18. Климов Е. А. Индивидуальный стиль деятельности. Психология индивидуальных различий. Тексты / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. М.: Изд-во МГУ, 1982. С. 74-77.

19. Ковальов В.І. Мотиви поведінки і діяльності. - М. : Инфра-М, 2008. - 232 с.

20. Котко Т. П. Психокорекційна діяльність практичного психолога з формування сприятливого психічного клімату в колективі школярів. Педагогіка

і психологія. Київ, 2002. № 1/2. С. 163–169.

21. Левшунова К.В. Благополуччя і здоров'я: спільне та відмінне між поняттями / Психологія: реальність і перспективи. Збірник наукових праць РДГУ № 4 (2015): Рівне. — 303 с. — С.153–155

22. Муруттар В. Н. Некоторые проблемы комплексного исследования удовлетворенности заводского коллектива / В. Н. Муруттар, П. А. Вихалемм / Труды по социологии П. – Тарту, 1972. – С. 140-143.

23. Мясичев В. Н. Психология отношений / В. Н. Мясичев. – М. : Изд-во Ин-т практ. психологии; Воронеж : МОДЭК, 1997. – 356 с..

24. Носенко Е. Л. Новий підхід до дослідження «цінностей у дії»: переваги, досвід, застосування для вивчення чинників емоційного вигорання педагога / Е. Л. Носенко, Н. В. Грисенко / Проблеми сучасної психології зб. наук. пр. К-ПНУ ім. І. Огієнка Ін-ту психол. ім. Г. С. Костюка АПН України. – Вип. 10. 2010. – С. 490–500.

25. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка / С.И.Ожегов, Н.Ю.Шведова. — 4-е изд., доп. — Москва : ООО «А ТЕМП», 2006. — 944 с.

26. Орлов Ю. М. Потребностно-мотивационные факторы эффективности учебной деятельности студента вуза: дисс... доктора психол. наук: 19.00.07 / Юрий Михайлович Орлов. – М. , 1984. – 525 с.

27. Павлова І. Г. Становлення емоційної зрілості в підлітковому та юнацькому віці : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Павлова Ірина Георгіївна – О., 2005. – 212 с.

28. Підбуцька Н. В. Суб'єктивне Благополуччя у становленні майбутніх фахівців / Н. В. Підбуцька, А. Г. Зуєва / Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. : матер. Всеукраїнської наук.-практ. конф. "Психолого-педагогічні аспекти формування управлінського потенціалу сучасної молоді: теорія і практика", 22 жовтня 2014 р. / ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О. Г. РОМАНОВСЬКИЙ. – Харків : НТУ "ХПІ", 2014. – Вип. 40-41 (44-45). – С. 193-207.

29. Платонов К. К. Краткий словарь системы психологических понятий / К. К. Платонов. – М. : Высшая школа, 1984. – 174 с.
30. Психология чувств и мотивации / П.М. Якобсон. – Воронеж : МОДЭК ; Москва : Институт практической психологии, 1998. – 304 с. [13, с. 48]. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Мысль, 1991. – 299 с.
31. Реан А.А. Социальная педагогическая психология / А.А.Реан, Я.Л. Коломинский. - СПб: «Питер», 1999. - 368 с.
32. Столярчук О. А. Життєве задоволення як феномен емоційної сфери юнацтва / О.А. Столярчук / Міжнародні Челпанівські психологопедагогічні читання : тематичний випуск Гуманітарного вісника ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т імені Григорія Сковороди» : зб. наук. пр. Дод. 1 до Вип. 29. – К. : Гнозис, 2013. – Т. 4. – С. 287–291.
33. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Т. М. Титаренко. – К. : Либідь, 2003. – 376 с.
34. Фальова О.Є. Психологічні проблеми та кризи в розвитку особистості студента. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / О.Є. Фальова. – 2008.-№ 7. – С.138-141.
35. Шамионов Р.М. Психология социального поведения личности / Р.М. Шамионов. – Саратов: Наука, 2009. – 186 с.- С. 176
36. Шамич О.М. Психологічні фактори суб'єктивного благополуччя паралімпійців /Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Том VI: Психологія обдарованості. – Випуск 15. – Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. – 459 с. – С.376–383
37. Штепа О. С. Пропріум зрілої особистості / Практ. психол. та соц. робота. – 2004. – № 2. – С. 26–27.
38. Ядов В. А. Удовлетворенность работой: анализ эмпирических обобщений и попытка их теоретического истолкования / В. А. Ядов, А. А. Киссель / Социол. Исследования, 1974. – № 1. – С. 78-88.

39. Яничев П.И. Психология отражения и переживания времени: актуальные проблемы [Текст] / Яничев Павел Иванович / Известия Российского государственного педагогического университета имени А.И.Герцена [Текст]. - СПб., 2007. - N 9(42): Психолого-педагогические науки (психология, педагогика, теория и методика обучения). - С.7-20.
40. Якобсон П.М. Психологические проблемы мотивации поведения человека / П.М.Якобсон. - М.: А. С. К., 2005. - 64 с.
41. Сайт Освіта.УА: <https://osvita.ua/school/method/psychology/1270/>

ДОДАТКИ

Додаток А.1

Анкета задоволеності життям.

	Повністю згоден	згоден	Більш - менш згоден	Важко відповісти	Більш - менш не згоден	не згоден	Повністю не згоден
	1	2	3	4	5	6	7
Спілкування з друзями для мене – важливе джерело радості							
Робота (навчання) приносить мені задоволення							
Мої доходи мене влаштовують							
У мене достатньо вільного часу							
Можу дозволити собі купити все необхідне							
Я ніколи не брешу							
Моя квартира відповідає моїм вимогам і запитам							
Моє фінансове становище не гірше, ніж у моїх знайомих							
Перебування в компанії інших людей приносить мені задоволення							
Я кохаю і мене кохають							
Я легко налагоджую контакт з незнайомими людьми							
Я знаю, як провести вільний час, щоб одержати максимум задоволення							
Моє фінансове становище постійно поліпшується							
Мої стосунки з партнером відкриті і довірливі							
Я б не хотів(ла) змінити роботу (місце навчання)							

Я відчуваю себе частиною компанії моїх друзів							
Я отримую насолоду від фізичної активності							
Я відчуваю підтримку, тепло і відданість зі сторони партнера							
Зарплата (стипендія) мене влаштовує							
З моїм близьким другом /подругою/ в мене спільні інтереси і переконання							
В мене є умови для зростання в роботі (навчанні)							
Мені затишно і приємно вдома							
Колеги (одногрупники) поважають мене і прислухаються до моєї думки							
В мене гарні стосунки з начальством (викладачами)							
Я б не хотів(ла) змінити місце проживання							
Я ніколи не користуюсь нецензурною лексикою							
Мою роботу помічають і цінують							
В мене є з ким розділити власні інтереси							
Мені приємно повертатись додому							
Для мене задоволення – бачити результати своєї праці							
Мої житлові умови мене влаштовують							
Мені б не хотілось нічого змінювати в особистому житті							
Заняття, яким я присвячую вільний час, мені цікаві							

*Додаток Б.1***Розподіл балів в групі суб'єктивно благополучних**

	високі	середні	низькі
SWLS	58%	42%	0
ОНІ	61%	39%	0
СБ	60%	40%	0
анкета	46%	54%	0

*Додаток Б.1***Розподіл балів в групі з середнім рівнем суб'єктивного благополуччя**

	високі	середні	низькі
SWLS	12%	61%	27%
ОНІ	21%	58%	21%
СБ	13%	87%	0
анкета	16%	84%	0

*Додаток Б.3***Розподіл балів в групі з низьким рівнем суб'єктивного благополуччя**

	високі	середні	низькі
SWLS	0	8%	92%
ОНІ	6%	60%	34%
СБ	0	81%	19%
анкета	0	87%	13%

Кореляції шкал анкети

Спирмена		гроші	робота	соціум	дозвілля	житло
	гроші	1,000	,612(**)	,401(**)	,489(**)	,523(**)
	робота	,612(**)	1,000	,522(**)	,504(**)	,455(**)
	соціум	,401(**)	,522(**)	1,000	,512(**)	,430(**)
	дозвілля	,489(**)	,504(**)	,512(**)	1,000	,439(**)
	житло	,523(**)	,455(**)	,430(**)	,439(**)	1,000
		207	207	207	207	207

Відмінності у задоволеності життям між чоловіками і жінками

	стать		
гроші	жін	Среднее	14,2816
		Минимум	5,00
		Максимум	26,00
	чол	Среднее	16,4896
		Минимум	5,00
		Максимум	28,00
робота	жін	Среднее	38,9417
		Минимум	25,00
		Максимум	52,00
	чол	Среднее	41,5625
		Минимум	27,00
		Максимум	55,00
соціум	жін	Среднее	47,4563

		Минимум	16,00
		Максимум	63,00
	чол	Среднее	48,7917
		Минимум	30,00
		Максимум	62,00
дозвілля	жін	Среднее	25,4272
		Минимум	9,00
		Максимум	33,00
	чол	Среднее	27,7604
		Минимум	16,00
		Максимум	42,00
житло	жін	Среднее	23,6602
		Минимум	8,00
		Максимум	35,00
	чол	Среднее	25,5313
		Минимум	11,00
		Максимум	36,00

Додаток Б.6

Інтенсивність переживання позитивних емоцій молоддю

	високі	середні	низькі
ставлення до життя	23%	43%	24%
ставлення до інших	14%	66%	20%
самовідчуття	8%	62%	30%
оцінка власної участі в життєтворчості	12%	60%	28%
інтенсивність переживання позитивних емоцій	6%	72%	22%

Додаток Б.7

Інтенсивністю переживання позитивних емоцій жінками

	високі	середні	низькі
ставлення до життя	21%	48%	18%
ставлення до інших	19%	68%	10%
самовідчуття	5%	66%	28%
оцінка власної участі в життєтворчості	7%	64%	26%
інтенсивність переживання позитивних емоцій	8%	73%	14%

Додаток Б.8

Інтенсивність переживання позитивних емоцій чоловіками

	високі	середні	низькі
ставлення до життя	38%	29%	17%
ставлення до інших	13%	62%	15%
самовідчуття	17%	57%	19%
оцінка власної участі в життєтворчості	15%	61%	16%
інтенсивність переживання позитивних емоцій	10%	73%	17%

Додаток Б.9

Рівні продуктивності прагнень молоді

Групи прагнень	Частота	Відсоток	Кумулятивний відсоток
1,00	58	28,0	28,0
2,00	103	49,8	77,8
3,00	46	22,2	100,0
Заг.	207	100,0	

**Вираженість критеріїв в кожній з груп, виділених за рівнем
продуктивності прагнень**

	1,00	2,00	3,00
цілком пов'язані з теперішнім	40	18	
частково пов'язані з теперішнім	15	68	19
не пов'язані з теперішнім		14	27
баланс інтерперсональних та інтраперсональних	42	26	
переважають інтаперсональні або інтерперсональні прагнення	13	36	14
виключно інтаперсональні або інтерперсональні прагнення		38	32
виражені елементи творчості і самотрансценденції	35	37	
наявні елементи творчості і самотрансценденції	20	45	13
відсутні елементи творчості і самотрансценденції		18	32
виключно конкретні або абстрактні прагнення		19	26
частково конкретні, частково абстрактні	44	45	
переважають абстрактні або конкретні	9	36	20
позитивні	35	52	23
нейтральні	19	43	17
негативні		3	6
активна позиція	50	58	19
пасивна позиція	4	24	22
частково активна позиція		17	5

Співвідношення характеристик особистісних прагнень

критерії	стать	кількість прагнень											
		,00	1,0	2,0	3,0	4,0	5,0	6,0	7,0	8,0	9,00	10,00	11,00
інтра-персональне	жін	9	13	17	18	9	12	6	5	8	2	2	0
	чол	36	23	19	12	5	2	0	1	1	2	1	1
	заг	45	36	36	30	14	14	6	6	9	4	3	1
досягнення	жін	5	25	22	26	9	6	4	2	1	0	0	0
	чол	13	21	23	19	9	8	4	2	3	0	0	1
	заг	18	46	45	45	18	14	8	4	4	0	0	1
уникнення	жін	40	33	22	3	3	0	0	0	0	0	0	0
	чол	69	21	10	2	1	0	0	0	0	0	0	0
	заг	109	54	32	5	4	0	0	0	0	0	0	0
спілкування	жін	19	25	23	17	8	3	3	1	1	0	0	0
	чол	40	27	21	8	5	0	2	0	0	0	0	0
	заг	59	52	44	25	13	3	5	1	1	0	0	0
інтимність	жін	6	12	17	22	15	19	6	4	0	0	0	0
	чол	22	30	26	18	5	1	1	0	0	0	0	0
	заг	28	42	43	40	20	20	7	4	0	0	0	0
влада	жін	75	15	10	1	0	0	0	0	0	0	0	0
	чол	53	33	12	4	0	0	0	0	0	0	0	0
	заг	128	48	22	5	0	0	0	0	0	0	0	0
здоров'є	жін	3	12	11	15	18	12	14	7	6	1	0	0
	чол	17	14	12	16	16	10	5	7	3	2	0	0
	заг	26	23	31	34	22	19	14	9	3	3	0	0
позиціонування	жін	46	30	14	6	4	1	0	0	0	0	0	0
	чол	62	28	12	0	0	0	1	0	0	0	0	0
	заг	108	58	26	6	4	1	1	0	0	0	0	0
самодостатність	жін	67	28	5	1	0	0	0	0	0	0	0	0
	чол	69	25	8	1	0	0	0	0	0	0	0	0
	заг	136	53	13	2	0	0	0	0	0	0	0	0
дезадаптація	жін	34	27	16	17	3	4	0	0	0	0	0	0
	чол	43	38	15	4	0	2	1	0	0	0	0	0
	заг	77	65	31	21	3	6	1	0	0	0	0	0
творчість	жін	60	27	9	3	1	1	0	0	0	0	0	0
	чол	48	34	16	5	0	0	0	0	0	0	0	0
	заг	108	61	25	8	1	1	0	0	0	0	0	0
самотра	жін	48	36	12	2	2	1	0	0	0	0	0	0

нс-ценденція	чол	64	28	9	0	1	1	0	0	0	0	0	0
	заг	112	64	21	2	3	2	0	0	0	0	0	0
конкретні	жін	27	17	19	9	20	4	1	3	1	0	0	0
	чол	45	11	14	10	8	9	1	3	1	1	0	0
	заг	72	28	33	19	28	13	2	6	2	1	0	0

Додаток Б.12

Гендерне порівняння шкал ШБС

шкали	стать	середнє значення
Повсякденність	жін	11,5534
	чол	9,1827
Напруга	жін	12,4369
	чол	10,3654
Психіатрія	жін	15,4854
	чол	11,5577
Настрій	жін	5,7670
	чол	5,5000
Соціум	жін	8,3301
	чол	6,6346